

MITÄ LEIKITTÄISIIN?

Kokemuksia kylämummi- ja kylävaaritoiminnasta
Nurmon kappeliseurakunnassa

Katja Näykki

Opinnäytetyö, syksy 2010

Diakonia- ammattikorkeakoulu

Järvenpää

Sosiaalian koulutusohjelma

Diakoninen suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) +

Kirkon diakonin virkakelpoisuus

"Eräs poika tuli luokseni ja sanoi "lähteekö vaari syömään leipää minun kanssani?" Totta kai lähdin. Poika söi vaaleaa leipää mihin ei saanut mitään lisukkeita, ei edes mitään levitettä. Mehua kyllä palan painikkeeksi. Itse söin tummaa leipää. Hetken kuluttua pöydän ympärillä oli neljä poikaa syömässä leipää. Siinä sitä syötiin jokin pala porukalla. Mehua halusi moni muukin. Keskustelimme niitä näitä leipää syödessämme. Hauska tapaus minulle ja toivottavasti myös pojille. Niin kului taas kaksi ja puoli tuntia syödessä..."

Kylävaari 10.3.2010

TIIVISTELMÄ

Katja Näykki, Kylämummi- ja kylävaaritoiminta Nurmon kappeliseurakunnassa.
Diak Etelä, Järvenpää, Syksy 2010, 70 s., 1 LIITE.

Diakonia- ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK)
+ kirkon diakonin virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tarjota Nurmon kappeliseurakunnan vapaaehtoistyöhön uusi muoto, jossa eläkkeellä olevat voivat toimia kylämummeina ja kylävaareina seurakunnan perhekahviloissa ja kartoittaa onko tämäntapaiselle toiminnalle tarvetta. Sukupolvien välinen kuilu saattaa monella syventyä entisestään, isovanhemmat ja lastenlapset asuvat pitkien välimatkojen päässä, eikä nähdä niin usein. Joillakin lapsilla ei välttämättä ole enää isovanhempia elossa tai eläkkeellä olevalla ihmisillä ei ole omia lastenlapsia. Kylämummi- ja kylävaaritoiminta on kohtaamisenpaikka näille lapsille ja eläkkeellä oleville ihmisille. Tämän päivän eläkeläiset ovat aktiivisia ja innokkaita toimimaan erilaisissa vapaaehtoistyön tehtävissä ja heitä tarvitaan diakoniatyön vapaaehtoistyössä.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin teemahaastattelumenetelmällä kylämummeilta ja kylävaareilta, perhekahvilan lastenohjaajilta sekä haastattelukäynnillä paikalla olevat äidit. Opinnäytetyön menetelmänä oli kvalitatiivinen metodi. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään kohdetta tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.

Opinnäytetyön myötä toiminnan jatkumiselle syntyi tarve. Kaikki osapuolet, kylämummit ja kylävaarit, perhekahvilan työntekijät sekä perheen äidit, jotka olivat tutkimuksessa mukana, olivat yhtä mieltä siitä, että toimintaa tarvitaan. Yhä enemmän eläkkeelle jää aktiivisia ihmisiä, joiden osaamista ja elämäkokemustaan voidaan hyödyntää diakoniatyön vapaaehtoistyön kentällä sekä seurakunnan lapsi- ja perhetyössä.

Avainsanat: diakonia, diakoniatyö, seurakunnan lapsi- ja perhetyö, vapaaehtoistyö, perhe, isovanhemmuus, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Katja Näykki. Village Grandmother and Grandfather action in Nurmo chapel parishes. 70 p., 1 appendix. Language: Finnish. Järvenpää, Autumn 2010.

Diaconia University of Applied Sciences. Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the study was to offer a new format of volunteering action where retired people can work like Grandmother or Grandfather in church family cafes in Nurmo chapel parishes. Another aim was to identify whether the action of this nature met with the need. The gap between generations may be wide, Grandparents and grandchildren living far apart and they don't meet so often. Some children may not have grandparents, older or retired people might not have grandchildren. The Village Grandmother and Grandfather activity is a place for these children and retired people to meet. Today's seniors are active and eager to work in various volunteer positions, and they needed in diaconal work as volunteers.

The thesis material was collected by theme interviews with people who are working as a volunteer grandmother or grandfather, people who work with children at the parishes. The parents attending the family cafe when I was conducting the interview.

The parties in the research agreed that the activity should continue. More and more retired people remain active and their knowledge and life experiences can be utilized at diaconal volunteering and also child and family work.

Keywords: diaconal, diaconal work, parish child and family work, voluntary, family, grandparenthood, qualitative research

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
2 VAPAAEHTOISTOIMINNAN PAIKKA HYVINVOINTIJÄRJESTELMÄN KOKOKANAISSUUDESSA	9
3 SEURAKUNNAN DIAKONIA-, LAPSI- JA PERHETYÖ	12
3.1 Diakoniatyö.....	12
3.2 Lapsi- ja perhetyö	14
3.3 Diakoniatyö ja perhekerhotoiminta Nurmon kappeliseurakunnassa	15
4 VAPAAEHTOISTYÖ	17
4.1 Vapaaehtoistyö seurakunnassa	18
4.2 Vapaaehtoistyö Nurmon kappeliseurakunnassa	20
4.3 Eläkeläiset vapaaehtoistyön voimavarana.....	20
5 PERHE	23
5.1 Perhe käsitteenä	23
5.2 Laajennettu perhekäsitys	25
5.3 Perhe murroksessa	27
6 VARAISOVANHEMMUUDEN KÄSITE	31
6.1 Mannerheimin Lastensuojeluliitto	32
6.2 Kylämummi- ja kylävaaritoiminta	34
7 TUTKIMUS JA KYSYMYS	37
8 OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSMENETELMÄ JA TOTEUTUS	38
8.1 Aineiston hankinta ja analysointi	40
8.2 Toiminnan käynnistys	41
8.3 Tutkimuksen luotettavuus.....	42
9 TUTKIMUSTULOKSET	43
9.1 Kylämummien ja kylävaarien haastattelut	43
9.2 Perhekahviloiden työntekijöiden haastattelut.....	51
9.3 Perhekahviloiden äitien haastattelut	57
10 LOPUKSI	61
10.1 Johtopäätökset	61
10.2 Pohdinta	63

LÄHTEET	65
LIITE: Haastattelurunko	70

1 JOHDANTO

Tutkimuksen tarkoituksella on selvittää haastatteluilla, tarvitaanko Nurmon kappeliseurakunnan perhekahviloissa vapaaehtoistyöntekijää, joka toimii kylämummina tai kylävaarina lapsille. Onko toiminnasta hyötyä perhekahviloiden työntekijöille, lapsille sekä heidän vanhemmilleen, kokeeko vapaaehtoisena toimiva kylämummi- tai kylävaaritoiminnan itselleen mielekkääksi. Tutkimuksen tarkoituksena on myös selvittää olisiko kylämummi- ja kylävaari toiminnasta uusi vapaaehtoistyönmuoto seurakunnan diakoniatyöhön.

Yhä enemmän tänä päivänä on tarvetta vapaaehtoistyöntekijöistä diakoniatyössä. Ihmisiä jää koko ajan eläkkeelle ja osa heistä haluaa toimia aktiivisesti eläkkeelläkin. Kylämummi- ja vaaritoiminta tarjoaa uudenlaista vapaaehtoistyötä eläkeikäisille. Jos toiminta koetaan hyväksi ja toimivaksi, kevään kokeilujakson päätyttyä toiminnan on tarkoitus jatkua ainakin syksyn ajan.

Eläkkeelle jääminen on kaikille uusi asia. Ensimmäiset päivät kuluvat kotona olemisen totutteluun ja ylimääräisen ajan ihmettelyyn. Työkiireet ja paineet ovat taaksejäänyttä elämää. Ylimääräinen aika voi alkaa tuntua liiankin ylimääräiseltä ja eläkeläinen pohtii olisiko minusta vielä johonkin työhön, joka olisi vapaaehtoista ja omaehtoista. Tässä vaiheessa henkilö hakeutuu johonkin uuteen toimintaan, mihin hän kokee pystyvänsä. Omia lapsenlapsia ei välttämättä vielä ole tai he ovat jo sen verran isompia, että heidän kanssaan ei tule vietettyä enää aikaa.

Tämän päivän lapsiperheillä on kiire ja arjen pyörittäminen on nopeatempoista. Ei ehditä pitää yhteyttä sukulaisiin tai tuttaviiin. Muuttoliike ja työ ajavat perheet kauemmas omista sukulaisista ja välimatkat ovat pitkiä. Joillakin lapsilla ei ole mahdollisuutta viettää aikaa omien isovanhempien kanssa tai he eivät ole elossa. Lapsilta jää paljon perinnetietoutta puuttumaan ja tietoa siitä, miten ennen elettiin. Kylämummit ja kylävaarit ovat paikallaan tässä asemassa. Heillä on kykyä ja halua toimia ”varamummeina ja -vaareina” oman kylän lapsille. He ovat

ylimääräinen syli, silmät ja korvat perhekahvilassa. Seurakunnan diakonian työnkuva on muuttunut enemmän toimistotyöksi. Työntekijöillä ei tahdo olla aikaa ihmisten kohtaamiseen toimiston ulkopuolella samalla tavalla kuin ennen. Tämän vuoksi haasteena on saada vapaaehtoistyö toimimaan laajemmin, sekä etsiä uusia toimintamuotoja seurakunnan alle. Toisaalta on myös tärkeää, että oma seurakunta voi tarjota aktiivisille eläkeläisille toimintaa, missä he voivat toteuttaa itseään ja ovat samalla hyödyksi ja voimavaraksi työmuodoille.

Kylämummi- ja kylävaaritoiminnan tarvetta voidaan tarkastella historian kautta. Suomen teollistuminen ajoi ihmiset muuttamaan maalta kaupunkiin. Suurperheet olivat tuolloin taaksejäänyttä historiaa, isovanhemmat eivät enää kuuluneet samaan pihapiiriin omien lasten sekä heidän lastenlastensa kanssa. Aiheuttiko teollistuminen suuren kuilun sukupolvien välille? Mannerheimin Lastensuojeluliitto on edelläkävijänä sukupolvien välisessä kohtaamisessa. Liitto kehitti ja koekeli sukupolvien välistä toimintaan vuosina 2003–2005 kolmella alueella, Pohjois-Savossa, Varsinais-Suomessa sekä Keski-Suomessa. Kokemukset toiminnasta osoittivat, että yhteisölliselle isovanhemmudelle on tarvetta laajemminkin. Tämän ajatuksen innoittamana lähdin toteuttamaan kylämummi- ja kylävaaritoimintaa Nurmon kappeliseurakuntaan.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli saattaa kohtaamaan eläkkeellä oleva ihminen sekä perheenäiti lapsineen tämän päivän arjen keskellä. Sukupolvien välinen kohtaaminen on molemmille osapuolille rikkaus elämään. Kohtauspaikana olivat Nurmon kappeliseurakunnan perhekahvilat. Opinnäytetyössä tutkittiin vapaaehtoisena toimivien kylämummien ja kylävaarien, perhekahviloiden työntekijöiden sekä toiminnassa mukana olevien vanhempien kokemuksia kylämummi- ja kylävaari toiminnasta.

2 VAPAAEHTOISTOIMINNAN PAIKKA HYVINVOINTIJÄRJESTELMÄN KOKONAISUUDESSA

Viime vuosikymmeninä rakennettu yhtenäinen ja eri puolilla maata hyvin samanlaisena toteutunut hyvinvointijärjestelmä etsii uusia muotoja. Niihin välttämättä vaikuttavat kansainväliset, kansalliset ja paikalliset käytännöt sekä niiden muutokset. Uusien toimintatapojen avulla pyritään löytämään alueellisesti sekä paikallisesti tehokkaampia ja taloudellisia ratkaisuja, joilla kansalaisten hyvinvointi voitaisiin taata. (Kinnunen 1998, 10.)

Tämänhetkisten yhteiskunnallisten muutoksien arvioidaan muuttavan kansalaisten hyvinvoinnin kannalta keskeisiä yhteiskunnallisia sopimuksia. Esimerkiksi palkkatyön ja perhetyön yhteensovittaminen, sukupuolten välinen tehtävänjako, sosiaalista turvaa sekä hoivaa koskevat sopimukset järjestäytyvät uudelleen. (Kinnunen 1998, 16.)

Kansalaisten näkökulmasta lupaus hyvinvointivaltion sosiaalisesta turvallisuudesta ei ole itsestäänselvyys. Erilaiset ihmisten arjen uhat ja riskit tekevät elämästä huonosti ennakoitavan. Aikaisemmin kaavamaiset sekä standardisoidut hyvinvointipalvelut vastasivat samanlaisten ihmisten tarpeisiin riippumatta asuinpaikasta ja ajasta. Nykyään etuuksien ja palveluiden supistukset eivät ole kansalaisten ennakoitavissa, jolloin heidän hyvinvoinnin jatkuvuus vaarantuu. Hyvinvointivaltio näyttää olevan entistä epävarmempi, hyvinvointia koskevista sitoumuksistaan, mutta samalla valmiimpi muuttamaan erilaisia hyvinvointistrategioita kuin aikaisemmin. Menossa on kaikkien hyvinvoinnin kanssa tekemisissä olevien toimijoiden osuuksien ja suhteiden uudelleenrakentuminen. Kansalaisjärjestöt, kunnat, valtio, yritykset, kansalaiset, perheet ja lähiyhteisöt muuttavat asemiaan. (Kinnunen 1998, 22, 25.)

Ihmisten kyky sekä mahdollisuus vaikuttaa omiin elämäntilanteisiinsa ja niiden määräytymisen ehtoihin luo hyvinvointia. Toiminnalle ominaista on tietty autonomia. Se merkitsee sitä, että ihmisellä on muuttamisen mahdollisuus elämäntodellisuuteensa. Ihmisten elämäntilanteiden muutosmahdollisuuteen ja

ihmisen kykyyn tehdä itseään sekä kanssaihmissiään koskevia ratkaisuja liittyy olennaisesti sosiaalinen tuki. Se on ihmisten, heidän lähiyhteisöjensä sekä julkisen organisoimia toimintoja, joiden kautta luodaan edellytyksiä kasvattaa elämänhallinnan autonomisuutta sekä pyritään vähentämään pätevyyksien vajauksia. Sosiaalinen tuki on toiminnallinen käsite. Se viittaa niihin toimintakäytäntöihin, joiden kautta ihminen itse, hänen lähiyhteisönsä sekä yksityiset tai julkiset toimijat pyrkivät turvaamaan yksilöiden hyvinvoinnin. Sosiaalinen tuki voi luonteeltaan olla joko aineellista, tiedollista, toiminnallista, henkistä tai emotionaalista. Sosiaalinen tuki on vuorovaikutteinen tapahtuma silloin, kun se saa muotonsa erilaisissa yksittäisten ihmisten, lähiyhteisöjen, järjestöjen, kunnallisten, valtiollisten sekä markkinaohjautuneiden toteuttajien toiminnassa. Tällöin keskenään muodostavat subjektiivisen, objektiivisen ja normatiivisen toimijan näkökulmasta. Ne ovat kolmenlaisia sosiaalisen tukemisen tapahtumaan vaikuttavia reunaehtoja, ne ovat laadultaan erilaisia, mutta ovat samanaikaisesti läsnä. (Kinnunen 1998, 28–29.)

Kansalaisten hyvinvoinnin toteutuminen, sosiaalisen tuen eriytyvät strategiat sekä hyvinvointipalvelujen tuottajien eriytyvä asema ovat muutostekijöitä. Ne aiheuttavat tarpeen pohtia teoreettiselta kannalta sosiaalista paikantamisen merkitystä, sosiaalisen tuen toteutumisen kannalta. Muutokset sosiaalisen tuen tuottajien suhteissa merkitsevät uudenlaista keskustelun alkamista ammatillisen, vertaisuuteen ja maallikkomaisuuteen perustuvaa sosiaalisen tuen muotojen asemasta. Ihmisten hyvinvointi jäsentyy arkitodellisuudessa, se määrittää sosiaalisen tuen tarvetta sekä sen toteuttamistapoja. Arkitodellisuus koostuu erilaisista elämänalueista ja ilmiöistä, joiden sosiaalinen etäisyys ja vuorovaikutteisuus vaihtelevat. Arkitodellisuus on ihmisten tulkitsema todellisuus ja subjektiivisesti merkityksellinen maailma. Se sisältää kokemuksellisen aineksen sekä käytännön toiminnan lisäksi erilaisia esi- ja näennäistieteellisiä sekä tieteellisiä tulkintoja jokapäiväisen elämän todellisuudesta. (Kinnunen 1998, 101.)

Modernin hyvinvointiyhteiskunnan kehityksen keskelle ovat nousemassa uudelleen yksilöllinen ja yksityinen, kansalainen sekä valtiollinen ja näiden välille jäävä kolmas sektori erilaisine toimintatapoineen. Julkisen ja kolmannen sektorin

välistä suhteen vaihtuvuutta voi kuvata neljän eri näkökulman avulla. Ensimmäinen julkispainotteinen näkökulma korostaa hyvinvointivaltion osuutta. Kansalaisten hyvinvoinnin edellyttämistä erilaisista sosiaalisista tuista sekä palveluista ja rahoituksesta vastaa valtio. Toisena näkökulmana on niin sanottu kaksisainen malli, jossa korostuu hyvinvointipalvelujen että rahoituksen osalta julkisen ja kolmannen sektorin väliset sopimukset ja työnjaot. Kolmantena näkökulmana on yhteistyömalli, valtio vastaa rahoituksesta ja kolmannen sektorin tehtävän on tuottaa rahoitussopimusten mukaiset palvelut. Neljännen näkökulman muodostaa kolmannen sektorin osuutta korostava malli, jossa toiminnan sisällöstä ja rahoituksesta vastaa pelkästään kolmas sektori. Tällöin vapaaehtoisuuden merkitys kasvaa ja valtiollisen toimijan osuus on vähäinen. Valtiollisen ohjauksen sekä kontrollin tulisi luoda mahdollisuuksia kansalaisten elämän hallintaan, kasvattaa yhteisöjen kykyä huolehtia sosiaalisesta vastuusta ja lisätä yhteistyöedellytyksiä eri toimijoiden välillä. (Kinnunen 1998, 110–112.)

Kylämummi- ja vaaritoiminta nivoutuu neljännen näkökulman malliin. Toiminnan sisällöstä ja rahoituksesta vastaa kolmas sektori eli Mannerheimin lastensuojeluliitto, jolloin vapaaehtoisten toimijoiden, muun muassa kylämummien ja kylävaarien osuus kasvaa. Toiminta on suurilta osin vapaaehtoisten vastuulla.

3 SEURAKUNNAN DIAKONIA-, LAPSI- JA PERHETYÖ

Seurakunnan sisällä on monia työaloja, jotka ovat mukana koko ihmisen mittaisessa elämänkaareissa. Kirkollisten toimitusten lisäksi seurakuntalaisia palvelaan jokaisessa elämänvaiheessa heidän niin halutessaan. Lapsille ja heidän vanhemmilleen tarjotaan muun muassa kerhoja ja avoimia perhekahviloita. Diakoniatyö puolestaan tapaa ihmisiä taloudellisissa ahdingoissa, elämän kriisikohdissa tai erilaisissa ryhmissä, kuten esimerkiksi ikäihmisten kerhoissa. Tässä luvussa esitellään seurakunnan palveluista diakoniatyö sekä lapsi- ja perhetyö.

3.1 Diakoniatyö

Kirkkojärjestyksen neljännen luvun, kolmas pykälä määrittelee diakonian seuraavanlaisesti: ”Seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta.” (Kirkkojärjestys). Kirkkojärjestys velvoittaa lähimmäisenrakkauden ja diakonian edistämiseen, mutta antaa vapauden toteutukseen. Kysymyksessä on kirkon ydintoimintoja, sillä lähimmäisenrakkauden edistäminen sijoitetaan osaksi kirkon perustehtävää. Tunnustuksensa mukaisesti kirkko julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramentteja sekä toimii kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi. Diakonia mainitaan yhtenä kirkon perustehtävänä. Toteuttaakseen kirkon tehtävää seurakunta huolehtii jumalanpalvelusten pitämisestä, kasteesta, ehtoollisesta, muista kirkollisista toimituksista, kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta, sielunhoidosta, diakoniasta ja lähetystyöstä sekä muista kristilliseen sanomaan perustuvista julistus- ja palvelutehtävistä. (Latvus & Elenius 2007, 15–16.)

Diakonian lähtökohtana ovat Jeesuksen esimerkki sekä hänen opetuksensa. Jeesus kohtasi apua tarvitsevia, sairaita, köyhiä ja syrjäytyneitä, hän kuunteli heitä, paransi, auttoi ja julisti anteeksiantamuksen sanomaa. Laupias samaria-

lainen kertomuksessa Jeesus osoitti, että jokainen ihminen on lähimmäisemme, riippumatta henkilön kansallisuudesta, rodusta, uskonnosta tai muista erottavista tekijöistä. Alkuseurakunnassa diakonia toteutui huolenpitona köyhistä, sairaista, vangeista ja muista kärsivistä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.)

Raamatussa ensi sijassa diakoniseksi luonnehdittava toiminta kohdistuu köyhiin ja köyhyyteen. Köyhyydestä puhuttaessa on myös puhuttava köyhyyden syistä, se voi johtua ihmisten työkyvyttömyydestä tai vääristyneiden yhteiskunnallisten olojen aiheuttamana. Nykyaikaisen köyhyyden syy on ylivelkaantuminen, josta alettiin puhua laajemmin 1990-luvun laman aikoina. Diakonisen avun kohderyhmänä ovat myös sairaat, vaatimus ei ole se, että heidät pitäisi parantaa vaan tärkein on se, että heitä käytäisiin katsomassa. Nykyisen ja tulevan ajan diakonian keskeinen kohderyhmä ovat vanhukset, joiden määrä on kasvussa. (Veijola 2002, 20, 22, 26, 28.)

Diakonian perustehtävänä on etsiä, lievittää sekä poistaa ihmisten hätää ja kärsimystä. Tavoitteena on parantaa ja eheyttää ihmistä yksilönä ja yhteisössä sekä selviytymään vaikeuksienkin keskellä. Suomen evankelisluterilaiselle kirkolle on ominaista, että organisoitu diakoniatyö toteutuu osana paikallisseurakuntien toimintaa sekä ammatillisesti koulutettujen diakoniaviranhaltijoitten että vapaaehtoisten toimesta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.)

Diakonia toteutuu yksilöllisesti kuten lähimmäispalvelu, kotikäynnit, vastaanotto-työ, sielunhoito, taloudellinen avustaminen, tukiasunnot, päihde- ja huumeongelmaisten tukeminen, vankien ja vapautuvien tukeminen. Ryhmissä diakonia toteutuu erilaisina diakoniapiireinä, kylätoimikuntina, erityisryhmien kirkkopyhinä, vanhusten, vammaisten, mielenterveysongelmaisten, riippuvuuksista kärsivien tukiryhminä ja piireinä, perhe-, kriisi-, ja sururyhmissä sekä erilaisia retkinä ja leireinä. Yhteiskunnallisena vaikuttamisena diakonia ei hoida vain yhteiskunnallisten epäkohtien seurausilmiöitä, vaan pyrkii vaikuttamaan myös niiden syihin. Se pyrkii edistämään oikeudenmukaisuutta ja luomakunnan eheyttä ja toimimaan ihmisarvoisen elämän edellytysten luomiseksi. Kansainvälisenä diakoniana se herättää myös kansainvälistä vastuuta. Kirkon ulkomaanavun ja lä-

hetystyön puitteissa autetaan erityisesti köyhissä maissa olevia lähimmäisiämme ja edistetään kansainvälistä solidaarisuutta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.)

3.2 Lapsi- ja perhetyö

Kirkon perhetyön lähtökohtana on kokonaisvaltainen tapa suhtautua kirkon työhön. Seurakunnan toiminnassa, kuten esimerkiksi lapsityössä otetaan huomioon, että ihmiset ovat aina myös perheenjäseniä. Kirkon yksi keskeisimmistä tehtävistä on elämänskysymysten pohdinnat. Kirkon on erityisesti huolehdittava siitä, että se tarjoaa toimintaa, joka ei pelkästään kokoa erillisiä yksilöitä vaan myös aviopareja sekä perheitä kasvamaan yhdessä ja pohtimaan elämänskysymyksiä. Kirkon perhetyö korostaa sukupolvien välistä vuorovaikutusta ja sen merkitystä seurakunnassa. Kyse on tavasta, miten me kohtaamme toisemme, elämme yhdessä miehinä ja naisina, lapsina sekä aikuisina. (Sipiläinen & Ylä-Soininmäki 1993, 22.)

Yksi voimakkaimmin kasvaneista kirkon lapsityön muodoista on perhekerhotyö. Perhekerhotyö sisältää erilaiset perhekerhot sekä avoimen päiväkerhon. Ero päiväkerhoon on se, että edellä mainituissa ryhmissä lapset ovat yhdessä vanhempansa tai hoitajansa kanssa. Päiväkerho on puolestaan tarkoitettu 4-6 -vuotiaille lapsille arkipäivien ryhmätoiminnaksi. Päiväkerhossa leikki ja liikunnallisuus sekä hiljentyminen vuorottelevat. Päiväkerhot kokoontuvat kerran tai kaksi kertaa viikossa, kolme tuntia kerrallaan. (Nurmon kappeliseurakunta i.a).

Päiväkerhossa, avoimen päiväkerhon ohjelma syntyy lapsen tarpeista, samalla myös aikuista aktivoidaan toimimaan lapsensa kanssa. Avoimessa päiväkerhossa sekä perhekerhoissa voivat olla mukana aivan pienetkin lapset. Vanhemmille joilla on pieniä lapsia, toiminta merkitsee levähdystä ja mahdollisuutta tavata toisia samassa elämäntilanteessa olevia ihmisiä. Samalla myös seurakunta voi tarjota vanhemmille tukea lasten kasvatuksessa. (Eläköön perhe 1994, 37–38.)

Perhekerhoissa tapahtuu monenlaisia kokoontumisia, sellaisia kokoontumisia missä kotona lapsia hoitavat aikuiset ja heidän alle kouluikäiset lapsensa ovat yhdessä koolla. Perhekerhojen muotoja ovat mm. aikuinen -lapsikerho sekä avoin kerho. Kerho missä aikuiset ja lapset ovat koolla, he ovat osan aikaa yhdessä ja osaksi on järjestetty ohjelmaa sekä aikuisille että lapsille. Avoimessa kerhossa lapset ja aikuiset ovat yhdessä koko ajan. (Lindfors 2000, 16.)

Perhekerho on kotona lapsia hoitavien kohtaamis- ja latautumispaikka, se on samalla seurakunnan kasteopetusta avarasti ymmärrettynä. Työn perusteet ovat kaste- ja lähetyskäskyssä. Seurakunta on sitoutunut yhdessä vanhempien sekä kummien kanssa vastaamaan lapsen kristillisestä kasvatuksesta. Perhekerho on ensimmäinen väylä tukea lasten vanhempia tässä tehtävässä. Perhekerhojen kävijät ovat nuoria lapsiperheitä, joita ei muuten välttämättä kohdata. (Lindfors 2000, 16.)

3.3 Diakoniatyö ja perhekerhotoiminta Nurmon kappeliseurakunnassa

Nurmon diakoniatyöstä vastaa kolme diakoniatyöntekijää. Yhden työntekijän toimisto on Nurmossa ja kahden työntekijän toimistot ovat Hyllykalliolla. Diakoniatuimistojen päivystykset tapahtuvat molemmissa paikoissa, kerran viikossa. Diakonian työmuotoja ovat muun muassa koti- ja syntymäpäiväkäynnit, erilaiset ryhmät, kuten näkövammaiset, päihde- ja mielenterveyskuntoutujat, työnhakijat, omaishoitajat sekä työkyvyttömyyseläkeläiset ja invalidit. (Nurmon kappeliseurakunta i.a)

Keskiviikkokeitto -tapahtuma on yksi osa diakoniatyötä. Keitto on tarjolla kerran viikossa kaikille. Keiton alkuun on mahdollisuus osallistua pieneen hartauteen. Se kokoaa yhteen ihmisiä luoden samalla sosiaalisen tapahtuman ruokailun yhteydessä. Nurmossa keitolle osallistuu alle sata henkilöä ja Hyllykalliolla vajaa kaksi sataa. (Nurmon kappeliseurakunta i.a)

Perhekerhot ja perhekahvilat kokoontuvat kuudessa eri seurakunnan toimitiloissa, kerran viikossa syyskuusta toukokuuhun välisenä aikana. Kerhoon sekä

kahvilaan aikuiset tulevat alle kouluikäisten lastensa kanssa niihin ilman ilmoitautumisia. Toiminta tarjoaa aikuisille sekä lapsille mahdollisuuden tavata toisia, saada virkistystä ja virikkeitä arkeen. Lapset saavat leikkiä oman ikäistensä kanssa turvallisessa ympäristössä. (Nurmon kappeliseurakunta 2010.)

Perhekerhon ohjelmaan kuuluu yhteinen laulu- ja leikkituokio, joskus vanhemmille voi olla erikseen omaa ohjelmaa. Perhekerhossa hiljennytään Raamatun erilaisten kertomusten äärellä sekä tutustumista kirkkovuoden pyhiin. Perhekahviloissa ei ole säännöllistä, ohjattua toimintaa. Tiloissa joissa perhekahvilat toimivat, on pieni alttari. Alttarilla on näkyvillä kirkkovuoden suurimmat juhlapyhät, joihin liittyy kirkkotekstiilit ja liturgiset värit. Perhekerhojen sekä -kahviloiden myötä Nurmon alueelle muuttaneita perheitä tuetaan paikkakunnalle kotiutumisessa, yhteyksien luomisessa kotiseurakuntaan ja lähiympäristöön, ennaltaehkäistään syrjäytymistä. (Nurmon kappeliseurakunta 2010.)

4 VAPAAEHTOISTYÖ

Vapaaehtoistyö sanana viittaa kansalaisyhteiskuntaan. Liberaalissa länsimaisessa yhteiskunnassa se on osa yhteiskuntaa erilaisine toimijoineen. Yhteiskunnassa on julkinen sektori, kuten valtio ja kunnat. Vastapainona näille ovat taloudellinen sektori, kuten markkinat ja niiden toimijoina yritykset. Kolmas sektori, josta käytetään myös nimitystä kansalaisyhteiskunta, on näiden molempien vastakäsite. Se on kansalaisista itsestään lähtöisin olevaa yhteiskunnallista toimintaa. Vapaaehtoistoiminta vaatii tietynasteista yksityisten ihmisten vapaaehtoista sitoutumista, tuloksena on yhteistä poliittista, sosiaalista ja taloudellista hyvää, sekä erilaisia verkostoja, normeja ja luottamusta. (Koskiahho 2002, 446, 448.)

Vapaaehtoistyö on osallistumista organisoituun auttamis- ja tukitoimintaan, joka perustuu vuorovaikutukseen. Auttamis- ja tukitoiminta tähtää henkisen ahdingon lievittämiseen tai elinoloihin liittyvien puutteiden korjaamiseen. Vapaaehtoistyötä ei toteuteta taloudellisena yritystoimintana, palkkatyönä tai erityisenä harjoitteluna. Tehtävään koulutusta saaneen auttajan motiivi pohjautuu ajatukseen, että hän voi olla avuksi ja oppii samalla jotain tärkeää. Myös tällaiseen toimintaan liittyvät auttamis- ja tukitehtävät kuuluvat vapaaehtoistyön piiriin. (Eskola & Kurki 2001, 10.)

Optimistisen ajattelun mukaan nyky-yhteiskunnassa on mahdollisuuksia kansalaisten yhdessä toimimiseen uudelta pohjalta. Itsensä toteuttamisen pyrkimykset sekä keskinäinen riippuvuus uudenaikaisessa merkityksessään, voivat saada aikaan uudenlaista sosiaalista käyttäytymistä. Se perustuu henkilökohtaisten tyydytyksien saamiseen, saavutettujen taitojen käyttämiseen sekä ajatukseen, että tulevaisuudessa itse voi olla avun ja tuen tarpeessa. Kirkon vapaaehtoistoiminnassa mukana olevien motiivit voivat olla monenlaisia, monet toimintamuodot toivottavat kaikki halukkaat, kirkkoon kuuluvat ja kuulumattomat tervetulleiksi mukaan toimintaan. Kirkossa kohtaavat toisensa eri motiiveista ja eri sitoutumisen valmiuksista yhteen tulleet ihmiset. Kaikki eivät halua sitoutua pitkäaikaisesti. Kirkon piirissä on paljon sellaista vapaaehtoista toimintaa, jossa

vastuullinen osallistuminen on periaatteessa vapaaehtoista. Esimerkiksi lasten ja nuorten kerhojen johtaminen tai aikuispiirien vetäminen tai toiminnan avustaminen vaativat pitkäaikaista sitoutumista. Tällaiseen toimintaan osallistumista motivoivat erilaiset tekijät, kuten uskonnolliset syyt, toisten auttamisen halu, halu saada jotain hyvää aikaan, mutta myös oman henkisen tai fyysisen yksinäisyyden tai oman turvattomuuden torjuminen tai halu saada kontakteja. (Koskiaho ym. 2002, 449–450, 452.)

Vapaaehtoistyön toimintaa ohjaavat osittain samanlaiset periaatteet ja eettiset säännöt kuin ammatillisessakin toiminnassa, vapaaehtoistyö lähtee osittain erilaisista lähtökohdista. Se ei ole ammattityötä, vaan pikemminkin täydentää sitä. Vapaaehtoisten osaamisen ydin on oma elämäkokemus, hän on kanssakulki- ja. Ihminen kohtaa ihmisen. Kohtaaja jakaa kohdattavan kanssa aikaa, osaamista ja ajatuksiaan. Vapaaehtoinen on usein kuuntelija, huolten jakaja tai arkiaskareissa auttaja. (Koskiaho ym. 2002, 449–450, 452, 457)

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton tuottamassa Vapaaehtoistyön koulutusaineistossa, jonka valmistelussa oli mukana Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyön keskus sekä Punainen risti, on esitetty vapaaehtoistoiminnan periaatteita. Vapaaehtoistoiminta on ihmisten välistä vastavuoroista ja tasa- arvoista toimintaa, josta osapuolet saavat iloa. Toimintaan mukaan tullaan vapaaehtoisesti, eikä siitä makseta palkkaa. Vapaaehtoinen auttaminen tapahtuu tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin, se ei korvaa ammattityötä. Vapaaehtoistyössä oleva on luotettava, vaitiolovelvollinen ja toimii puolueettomasti. He ovat tukea tarvitsevien ihmisten, heidän omaistensa ja ammattihenkilöstön yhteistyökumppaneita. He ovat myös oikeutettuja saamaan tukea ja rohkaisua toimintaansa. (Koskiaho ym. 2002, 459–460.)

4.1 Vapaaehtoistyö seurakunnassa

Kirkko näkee kristillisessä lähimmäisen vastuussa kaksi ilmenemismuotoa. Persoonallisissa suhteissa toteutuu armahtava rakkaus ja yhteiskunnallisissa suhteissa oikeudenmukaisuutta vaativa rakkaus. Kirkon sanoman perustana on

ihmisten samanarvoinen ja yhtäläinen kohtelu Jumalan edessä, samalla siihen kuuluu ihmisten tasa- arvo yhteiskunnassa. Kirkon vastuu on pitkälti sidoksissa yhteiskunnan profeetalliseen herättämiseen ottamaan vastuuta heikoimmin selviytyvistä jäsenistään. Kirkko pyrkii näyttämään esikuvaa ja etsimään uusia auttamisen muotoja. Kirkkolain mukaan kirkon on kannettava vastuuta niistä, joita ei muuten auteta. Yhteisvastuun toteuttamisella osoitetaan yhteiskunnalle ketä on autettava. (Harju, Niemelä, Ripatti, Siivonen & Särkelä 2001, 17.)

Kirkon auttamistyön oikeutus ja velvollisuus syntyvät Uudesta testamentista sekä Jeesuksen esimerkistä. Vapaaehtoistoiminta perustuu kristinuskon ajatukseen jolloin kaikki ihmiset ovat lähimmäisiä. Jokainen on Jumalan edessä samanarvoinen, evankeliumin sanoma kuuluu jokaiselle ja kaikilla ihmisillä on vastuu auttaa lähimmäistään. (Harju ym. 2001, 17.)

Vapaaehtoinen auttaminen on oleellinen osa kirkon sekä seurakuntien toimintaan. Kirkon vapaaehtoistoiminta voidaan määritellä kristilliseen elämäntapaan kuuluvaksi lähimmäisvastuuksi ja kirkon piirissä toimiva vapaaehtoistyöntekijä henkilöksi, joka kantaa vastuuta seurakunnan tehtävistä ilman palkkaa. (Yeung 2003, 309.)

Seurakuntalaiset tekevät vastuullista työtä toimiessaan opettajina pyhäkouluis- sa, nuorisotyössä tai rippikouluissa, varhaisnuorten kerhoissa sekä aikuis- ja diakoniatyössä lähimmäisinä ja tukihenkilöinä, päivystäjinä palvelevassa puhelimessa sekä yhteisvastuukerääjinä. Seurakuntien organisoitu vapaaehtoistoiminta toteuttaa hyvinvointivastuuta työ- ja palvelumuotoina. Näiden yhteinen periaate on myötäelävä, lähimmäiskeskeinen, tasaveroiseen ihmisten väliseen vuorovaikutukseen perustuva ajattelu. Seurakuntien vapaaehtoistyössä toimitaan yhteisön tai sen jäsenten hyväksi ja edistetään sekä tuetaan seurakuntalaisten omaa, spontaania auttamishalua. Uskonpuhdistaja Martti Lutherin mukaan seurakuntien kastettujen jäsenten toiminnassa on kyse kutsumuksesta. Siinä toteutetaan lähimmäisenrakkautta kaikissa elämän osa-alueissa: perheessä, työelämässä, ystäväpiireissä sekä erilaisissa yhteiskunnallisissa tehtävissä. Kristitty elää uskoaan todeksi arjen keskellä. (Harju ym. 2001, 66.)

4.2 Vapaaehtoistyö Nurmon kappeliseurakunnassa

Nurmon kappeliseurakunnan diakoniatyössä toimii seitsemän kylätoimikuntaa ja ne koostuvat noin 80 jäsenestä, jotka ovat vapaaehtoisesti toiminnassa mukana. Kylätoimikunnat ovat niin sanottuja diakoniapiirejä jotka järjestävät myyjäisiä ja muuta toimintaa ja tapahtumia omina ryhminään.

Yhtenä vapaaehtoistyön muotona toimivat lähimmäis- ja asiointiavut, jotka välittävät maksutonta apua Nurmon asukkaille, ryhmässä on 14 vapaaehtoista. Hyllykallion seurakuntakodilla toimii Hyllykamari, joka on kohtaamispaikka kaikenikäisille. Hyllykamarissa on joka päivä auki kahvila, jossa on mahdollisuus lukea lehtiä, jutella ja viettää aikaa. Hyllykamarin toiminnasta vastaa projektityöntekijä ja vapaaehtoisia toiminnassa on mukana 13 henkilöä. Kappeliseurakunnan kehitysvammatyössä on mukana vapaaehtoisia, muun muassa kehitysvammaisten kerhossa, pääosin heitä on ollut kolme ja he ovat lukiolaisia. Yhteisvastuukeräys kokoaa vapaaehtoisia noin 40.

4.3 Eläkeläiset vapaaehtoistyön voimavarana

Aito vapaa-aika on aina sidoksissa vapaaseen valintaan ja se tuottaa tyydytystä ja onnea. Parhaimmillaan se tukee ihmisen fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia puolia eli koko inhimillistä kokonaisuutta. Tällöin vapaa aika uudistaa ihmistä, se on kuin pysähtymistä sisäisten odotusten ja toiveiden äärelle. (Kurki 2007, 123.)

Ikäihmisillä on paljon vapaata aikaa. On kuitenkin havaittu, että he viettävät sitä usein passiivisesti. Esimerkiksi he käyvät pienillä kävelyillä, katselevat televisiota, kuuntelevat radiota mieluummin kuin askartelevat tai tekisivät käsitöitä. Varsinainen osallistuminen on vähäistä. Yhtenä syynä tähän pidetään sitä, että ikäihmiset eivät arvosta modernin kulttuurin sisältöjä, pinnalliset aktiviteetit eivät palkitse vaan lisäävät hyödyttömyyden tunnetta. Eläkkeelle siirtymiseen ja sen mukanaan tuomaan vapaaseen aikaan ei ole valmistauduttu. Yhteiskuntaan kohdistuva mielenkiinto häviää vähitellen ja sitä kautta myös osallistuminen vähenee. Viime vuosina kuitenkin ikäihmisten kiinnostus monenlaiseen osallistu-

miseen ja yhdistystoimintaan kohtaan on lisääntynyt. Eläkkeelle jääminen on pysähdys ja monelle yllättävä elämänmuutos. Nykyisin ammatti ja työ hallitsevat elämää lähes koko vuorokauden, joten ei ole ihme, että pysähdys saattaa tuottaa ongelmia. Käytössä pitäisi olla monenlaisia uusia tapoja elää sekä sopeutua tilanteeseen. (Kurki 2007, 123.)

Yhdistyneiden kansakuntien julistus suuntaa asennoitumista kansainvälisenä vanhojen ihmisten päivänä ikäihmisiin ja heidän voimavaroihinsa. Siinä esitetään tavoitteeksi edistää myönteisiä ikäkäsityksiä, kehittää kestävän kehityksen ja globaalit kumppanuussuhteet huomioon ottavaa ikäpolitiikkaa, innovoida elinoloja kehittäviä ratkaisuja sekä puolustaa ikäihmisten voimavaroja ja osoittaa heidän panoksensa yhteiskunnalle. Ikäihmisiä voimaannuttava arki ja elämäntapa nojautuvat yleiseen hyvinvointiin, jossa moniulotteiseksi ymmärretty toimintakyky ja voimavarat muodostavat ytimen. Kun ikääntyvällä ihmisellä on voimavaroja, hänen elämänsä on laadukasta. (Suomi & Hakonen 2008, 121–122.)

Elämänlaadun ulottuvuudet kiinnittyvät sosiokulttuuriseen seniorikäsitykseen sekä voimavarjojen ymmärtämiseen fyysisinä, psyykkisinä, sosiaalisina ja ympäristöllisinä tekijöinä. Sosiaaliset verkostot ja kohtaamisen paikat mahdollistavat toimintaa, joka rikastaa elämää, tekee siitä elämisen arvoisen sekä kiinnittää yhteisöön. Voimme ymmärtää ikäihmiset kulttuurisina toimijoina, ammentaessaan elämänasiantuntijuuden viisautta nuoremmille sukupolville, he toimivat kulttuurin tuottajina. (Suomi & Hakonen 2008, 122, 141.)

Vapaaehtoinen toiminta on yksilöstä lähtevää toimintaa, jota tehdään kiinnostuksesta lähimmäisiä kohtaan. Toimintaa on ollut aina, mutta nyky-yhteiskunnassamme se on organisoitunut vapaaehtoistyöksi. Vapaaehtoistyön pohjalla oleva vire on idealistinen ja altruistinen, toiminnan perimmäisenä innostajana on ihmisten persoonallinen sitoutuminen ja koko elämän kestävä pohjimmainen halu auttaa muita, hädässä olevia lähimmäisiä. Vapaaehtoistyö ikäihmiselle voi olla haaste. Heidän yhteydessään usein ajatellaan vain sitä vapaaehtoistyötä, jota muut tekevät vanhojen ihmisten keskuudessa. On myös monipuolista työtä,

jota vanhat ihmiset itse vapaaehtoisina voivat tehdä. Sosiaalisessa työssä he voivat auttaa toisia vanhuksia, toimia lasten, vammautuneiden, maahanmuuttajien tai muiden ryhmien kanssa. Tulevaisuudessa ikäihmisten vapaaehtoistyön merkitys voi olla suuri niin ikäihmisille itselleen kuin yhteiskunnalle. Ihmiset jäävät eläkkeelle hyväkuntoisina ja heitä on aina vain yhä enemmän. Ikäihmisten vapaaehtoistoinnilla on monia etuja, kuten sosiaalisia, joista keskeisimpiä on hyvä mahdollisuus sukupolvien väliseen vuorovaikutukseen. Heidän ollessa enemmän mukana yhteiskunnallisessa elämässä, kuva heistä muuttuu vähitellen ja heidän merkitystään aletaan arvostaa. (Kurki 2007, 127–128, 130–131, 133.)

Hiljainen tieto on kysytty voimavara. Viime vuosina on alettu korostaa seniorikansalaisten merkitystä niin sanotun hiljaisen tiedon tuottajina sekä välittäjinä. Hiljaisella tiedolla viitataan tavallisesti siihen kokemukseen ja tietoon, jota asiantomaiselle on kertynyt oman työuran aikana. Aikaisemmin hiljainen tieto liitettiin käsityöammatteihin. Sen keskeisenä tehtävänä oli ammattiin liittyvien erityisten tietojen sekä taitojen siirtäminen nuoremmalle sukupolvelle. Erilaiset mentoointiohjelmat, joissa kokeneet ohjaavat nuorempia työntekijöitä, antavat eläköityneelle luottamusta samalla kun ne avartavat nuorempien tieto- ja taitoperustaa. Kokemukseen pohjautuva hiljainen tieto on siis tärkeä voimavara ikäihmisillä. Se on myös strateginen resurssi koska se vahvasti ikäsidonnainen, vain ammatissa pitkään toimineella henkilöllä voi olla nuoremmille sukupolville siirrettävissä olevia tietoja ja taitoja. Hiljaisen tiedon merkitys ja käyttömahdollisuudet muodostavat yhden keskeisimmän kiinnostuksen kohteen harkitessa ikäihmisten roolin vahvistamista tulevaisuuden yhteiskunnissa. Hiljaisen tiedon välittäjinä ikäihmiset pystyvät sekä kasvattamaan omaa arvostustaan että madaltamaan sukupolvien välistä kuilua. (Helander 2006, 82–83)

5 PERHE

Perhe ja sen merkitys on jokaisen elämän peruslähtökohta. Perhe huomioidaan yhteiskunnassa merkittävänä instituutiona, ja se on keskustelun kestoteemoja. Tutkimuskohteena perhe on tärkeä, koska monet yhteiskunnalliset muutokset, koetaan, eletään ja ratkaistaan perheissä 7. Viime vuosikymmenen keskeisimpiä yhteiskunnallisia murroksia ovat olleet syvä taloudellinen lama ja sitä seuraava kasvupyrähdys, globalisoituminen, tietoyhteiskuntaan integroituminen ja ripeään kasvun hidastuminen omine lieveilmiöineen. Näihin aikoihin keskustelu työelämän kiireellisestä tahdistä sekä sen perhe-elämää kalvavasta luonteesta on kasvanut. On esitetty, että työelämästä on tullut vaativaa ja houkuttelevaa, että siitä on muodostumassa koti, kodista ja sinne jäävistä velvollisuuksista olisi tulossa työ. (Forsberg 2003, 7–8.)

5.1 Perhe käsitteenä

Kun puhutaan perheestä, tulevat mieleen äiti, isä ja heidän lapsensa. Kun perhe määritellään tieteellisesti, on käsitteeseen paneuduttava perusteellisemmin, mikä tekee jostakin yhteisöstä perheen. Kun perhe määritellään siihen kuuluviin jäsenten perusteella, puhutaan rakenteellisesta määrittämisestä. Tämän mukaan perheeseen kuuluu ihmisiä ja he ovat keskenään tietynlaisessa suhteessa. Kuitenkin viime kädessä kysymys on miehen ja naisen välisestä seksuaalisesta suhteesta, jonka seurauksena syntyy lapsia. Kysymys on perheen luontoperäisestä perusasetelmasta. (Jallinoja 1985, 6.)

Luontoperäinen perusasetelma ei toteuta kuitenkaan perhettä sosiaalisessa mielessä. Jos äiti sekä isä ja heidän lapsensa asuvat eri paikoissa, heitä ei mielletä perheeksi. Yhteisestä asunnosta tulee perheen määrittelyssä olennainen lisäperuste. Tämä ei ole täysin ongelmaton perhettä määrittävä piirre, mutta se on tärkeä, koska se kertoo jotain perheen luonteesta. Siinä on kysymys yhteisyydestä, joka on enemmän kuin yhteinen asunto. (Jallinoja 1985, 6.)

Perheen määrittäminen puhtaasti rakenteen kannalta staattiseksi ydinperheeksi on yksipuolinen ja harhaanjohtava näkemys nykyperheestä. Perhe on käsitteenä moniulotteinen ja -muotoinen ilmiö. Toisaalta perhe on prosessi joka elää ja muuttuu ajan myötä. Perhe on myös yhteisö, joka elää yhteiskunnassa sen arvojen ja asenteiden ehdoilla ja johon kuuluu perheenjäseniä, joita yhdistää onnen, rakkauden, kivun ja tuskan kaltaiset tunnesiteet ja jonka tehtävänä on suvun jatkaminen. Perhe on myös talousyksikkö, jossa raha liikkuu sisään - ja ulospäin. Tällöin puhutaan kotitaloudesta ja ostovoimasta. Perhe on myös samalla juridinen yksikkö, jolle yhteiskunta on asettanut tiettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia. (Keurulainen 1998, 65.)

Nyky-yhteiskunnassa perheen muodot ovat moninaistuneet sekä erilaiset vaihtoehdot perheelle normalisoituneet. Yksinhuoltajuus sekä niin sanotut sateenkaariperheet ovat lisääntyneet. (Nätkin 2003, 17.) Sateenkaariperheiksi kutsutaan sellaisia lapsiperheitä, jotka rakentuvat jonkin muun, kuin heteroseksuaalisen parisuhteen ympärille. Näitä ovat esimerkiksi nais- tai miesparin perheet, ei-heteroseksuaalisten yksinhuoltajien perheet sekä perheet, joissa on enemmän kuin kaksi vanhempaa. (Seta i.a.)

Tutkimusten mukaan kaikissa yhteiskunnissa perusyksikkönä on perhe jossakin muodossa. Ne saattavat vaihdella rakenteeltaan. Tavallisesti perhe on avioliitossa olevan yhden miehen ja naisen sekä yhden tai useamman lapsen yhteistaloudessa elävä ryhmä, eli ydinperhe. Suomalaisessa perheessä on äiti, isä ja keskimäärin kaksi lasta. Nykyään ei enää tavata suurperheitä. Niissä elivät isovanhemmat, vanhemmat, heidän lapsensa perheineen sekä mahdollisesti näidenkin lapset samassa pihapiirissä. Jatkuva vuorovaikutus eri-ikäisten ihmisten välillä antoi oman leimansa tälle elämisenmuodolle. Nykyään isovanhemmat asuvat harvoin ydinperheen kanssa samassa taloudessa. Perheen muodostumiselle ei välttämättä ole avioliitto. Se on lähinnä eri sukupuolta olevien henkilöiden välinen sopimus yhteiselämää koskevista oikeuksista ja velvollisuuksista (Paananen 1984, 21–22.)

Perhesuhteet ovat yksi merkittävimmistä ihmisten elämään vaikuttavista suhteista. Perhesuhteita määrittävät biologiset, sosiaaliset, taloudelliset, moraaliset ja emotionaaliset ulottuvuudet samanaikaisesti mutta jännitteisesti. Perhesuhteita sääntelevät lait ja muut institutionaaliset rakenteet. Ne ovat vahvojen kulttuuristen, yhteiskunnallisten, sosiaalisten ja yksilöllisten merkitysten ympäröimänä. Ihmiset elävät samanaikaisesti monia perhesuhteita, esimerkiksi äitinä, tyttärenä, puolisona ja entisenä puolisona. 2000-luvun suomalaiset elävät perhesuhteiden verkostoissa, jotka ovat ylisukupolvisia ja monikerroksisia. (Sevon & Notko 2008, 13.) Perheen sisäisten suhteiden lisäksi perheenjäsenten ja ulkomailman välillä on sosiaalinen kontakti- ja toimintaverkosto (Keurulainen 1998, 66).

Käsitykset perheestä voidaan jakaa kahteen ryhmään, familistiseen sekä individualistiseen. Familistisessä käsityksessä perhe on niin tärkeä, että ihmisten muut pyrkimykset ovat sille alisteisia. Perhe on ensisijainen, ihmisten tulee pyrkiä perheen säilyttämiseen vaikeissakin tilanteissa. Individualistisessa käsityksessä puolestaan korostetaan yksilön oikeuksia. Sen mukaan ihmisillä tulee olla mahdollisuus ajatella itseään, jopa niin paljon, että perheen etu saa joskus väistyä yksilön omien toiveiden sekä etujen tieltä. (Jallinoja 1985, 21.)

5.2 Laajennettu perhekäsitys

Perhesosiologisessa kirjallisuudessa ollaan oltu suhteellisen laajasti yhtä mieltä siitä, että perhe on muuttuva instituutio. Muutoksen tuotetta on kutsuttu moderniksi perheeksi. Rakenteellisesti se on mielletty ydinperheeksi, johon kuuluvat äiti ja isä sekä lapset. Ydinperheen vastakohtaksi on esitetty entisaikojen suurperhettä, joka muodostui useasta ydinperheestä. (Jallinoja 1984, 37.)

Suurperheestä käytetty nimitys on harhaanjohtava, laajennetun perheen ei tarvitse olla suuri. Periaatteessa esimerkiksi isoäiti ja lapsenlapsi muodostavat sellaisen. Laajennetut perheet ovat kuitenkin usein varsinaisia suurperheitä, joissa voi asua kaukaisempiakin sukulaisia. Perheyhteisö tavallaan vastaa niissä sosiaalipalveluista sekä sosiaaliturvasta, eli heidän odotetaan itse vastaavan vanhusten sekä vammaisten hoidosta. Esimerkiksi Aasiassa yleisempiä perhei-

tä ovat kolmen tai jopa useamman sukupolven perheet ja he asuvat samassa taloudessa. (Taskinen1995, 5)

Valencian yliopistossa on tehty laaja tutkimus isovanhempien ja 3- 6-vuotiaiden lastenlasten välisistä suhteista. Tutkimuksen inspiraatioina oli perhekäsityksen muuttuminen sekä perheeseen liittyviä monia uusia paineita. Syntyvyys on pienentynyt ja toisaalta taas elinikä on pidentynyt. Nykyään isovanhemmuus kestää pidempään kuin ennen. Kun lastenlapsia on vähän, suhteet heihin ovat läheisemmät ja intiimimmät kuin ennen kun perheet olivat suuria. Miehen sekä vaimon suhteet ovat muuttuneet, kuvaan on astunut työssä käyvä nainen. Nykyään avoliittoja ja yksinhuoltajia on paljon. Nämä sosiaaliset ja perheeseen liittyvät monet muutokset määrittävät myös perhettä uudelleen. Perheet laajenevat ja monimuotoistuvat, eri sukupolvet ovat niissä jälleen mukana. Perheeseen kuuluu useampia sukupolvia ja useita ihmisiä, jotka hoitavat yhä vähempää määrää lapsia. Tutkijoiden mukaan Isovanhempien roolia tulisikin miettiä uudelleen, olisi syytä pysähtyä miettimään sitä suurta merkitystä joka jälleen isovanhemmilla on lasten elämässä. (Kurki 2007, 137.)

Sukupolvien välisellä vuorovaikutuksella on ollut vuosisatojen ajan ja on edelleenkin tärkeä merkitys yhteisöä koossa pitävänä voimana. Isovanhemmuus on arvokas asia ja erityisesti vanhemmuuden säilymisen kannalta. Isovanhemmuus on merkityksellistä siksi, että lapsella on mahdollisuus hahmottaa oma paikka elämänkaareissa ja tuntea olevansa osa jotain suurempaa. (Rippstein 2008, 20.)

Ennen isovanhemmilla oli erityisesti perheen historian välittäjänä, mentorin ja tarinankertojan rooli. He olivat myös moraalisia malleja, nykyään roolit ovat ehkä informaalimmat ja he ovat myös paljon leikkitovereita. Roolit sekä yhdessä olemisen tavat ovat persoonallisia ja vaihtelevat isovanhempien sekä lastenlasten omien persoonien mukaisesti. Tutkimuksissa on kuitenkin löydetty joitakin yhteisiä piirteitä, ensinnäkin isovanhemmat ovat tietyllä tavalla kavereita, mutta edelleen myös satujen kertojia sekä emotionaalisen että taloudellisen tuen antajia. Isovanhemmat tarjoavat ehdotonta rakkautta, välittävät tietoa, neuvoja sekä

moraalisia arvoja, auttavat kriisitilanteissa, ovat roolimalleja. He itse saavat puolestaan lapsenlapsiltaan rakkautta, inspiraatiota, jatkuvuuden tunnetta sekä tulevaisuuden uskoa. (Kurki 2007, 137–138.)

5.3 Perhe murroksessa

Perheen muutosta voidaan tarkastella esimodernin, modernin ja postmodernin vaiheiden kautta. Ensimmäisessä, esimodernissa vaiheessa ennen teollistumista ja muuta yhteiskunnan modernisoitumista perheen käsite oli laaja silloinkin, kun kyse ei ollut suurperheestä. Ihmiset katsoivat kuuluvansa samaan perheeseen, jos he olivat sukulaisia. Perheen perusta oli biologinen, joskin esimerkiksi kristillinen kummijärjestelmä ulotti sukulaisuuden piirin sen ylikin. Perhe ei rajoittunut vain yhdessä asuvien perheenjäsenten joukoksi. Usein perheeseen laskettiin kuuluvaksi talon palvelusväki. Suuri kuolleisuus merkitsi sitä, että uudelleenavioituminen oli yleistä, perheet olivat moniaineksisia. (Takala 1995, 9.)

Teollisen vallankumouksen ratkaiseva muutos alkoi Suomessa 1800-luvulla, teollistuminen lähti liikkeelle puun mukana. Sahat levittivät kysyntäänsä aiemmin sellaisille metsäalueille mitä pidettiin arvottomina, puiden hakkuu ja uitto tarjosivat työtilaisuuksia tilattomille. Muuttovapauden myötä myös liikehtiminen voimistui, väestö alkoi siirtyä perheineen toiselle seudulle, uuteen erilaiseen ympäristöön. Maatalousyhteiskunta alkoi muuttua 1800-luvun jälkipuoliskolla. Kirkko joka oli toiminut perinteiden ylläpitäjänä, alkoi menettää asemiaan. Teollinen maailma oli erilainen kuin Raamatun maatalouteen perustuva maailma. Vanha maailmankuva korosti muuttumattomuutta ja siten tulevaisuuden ennakoimisen helppoutta. Teollistuminen oli edistämässä suurempaa liikkuvuutta ja muutosta. (Lod 2008, 53–54.)

1860-luvulla Suomessa alkaneen teollistumisen liikkeelle laittavana voimana oli sahateollisuusyritysten suuri läpimurto. Se huipentui 1870-luvun alun suursahojen kiihkeäksi perustamiskaudeksi. Vuosina 1867–1917 teollistuminen vähitellen levisi ja laajeni Suomessa. Elinkeinovapauden sekä muuttovapauden säätäminen vuonna 1879 oli merkkipylväs yhteiskunnan liberalisoitumisessa, joka loi

perustan teollistumisen laajalle synnylle. Teollisuuden palveluksessa olevan väestön määrä nousi huimasti. Vuonna 1885 teollisuusväestöä oli 38 000. Vuonna 1900 väestöluku oli 98 000. Samaan aikaan kaupunkien väkiluku nousi. Vuonna 1875 väestöluku oli noussut 148 000. Vuonna 1900 se oli jo 339 000. Teollistumisen alkuaikoja kuvastivatkin lisääntynyt liikkuvuus sekä maaltamuutto. (Juuti 1996, 50.)

1800-luvun puolivälissä poliittinen sekä taloudellinen liberalismi mursi taantumusta Euroopassa. Alkoi yhteiskunnallisen ja taloudellisen toimeliaisuuden aika. Metsän sekä metsätuotteiden myynti tutustutti vapautuneille maailmanmarkkinoille luontaistaloudessa eläneet isovanhempiemme vanhemmat rahan käyttöön. Suomi oli siirtynyt luontaistaloudesta rahatalouteen. Teollistuminen toimi kehityksen moottorina. (Opetushallitus i.a.)

Maalla sekä maanomistuksella ei ollut enää samanlaista merkitystä kuin aikaisemmin. Uudet liikenne- ja tietoliikenneyhteydet tutustuttivat ihmiset elämänmenoon oman pitäjän tai kaupungin ulkopuolella. Kansalaiset alkoivat tuntea kuuluvansa suurempaan kokonaisuuteen maahan, kansaan tai kulttuuriin. Maatyön koneellistuminen vei leivän monilta maattomilta ihmisiltä, heistä tuli kuitenkin tehtaille kaivattua työvoimaa. Yhteiskuntarakenne muuttui, alkoi kaupungistuminen. Vielä yksi sukupolvi taaksepäin, kaupungistuminen oli merkki edistyksestä sekä kehityksestä. Kaupungistuminen vaati myös yhteiskunnalta paljon. Oli järjestettävä liikenneyhteydet, tuotteiden jakelu sekä energianhuolto. Järjestelmän rakentamiseen tarvittiin tekniikkaa ja rahaa. Alussa kaupunkielämässä nähtiin lähinnä vain hyvät puolet, elämä oli kiihkeämpää, monipuolisempaa ja ihmiset voivat toteuttaa paremmin itseään. Tuntui siltä, että oli päästy irti luonnosta sekä sen vuotuisesta rytmistä, samoin suurperheestä ja sen kahlitsevuudesta. Näiden tilalle sen sijaan tulivat pienet onnelliset ydinperheet ja arvostettu asema "kuningas kuluttajana". (Opetushallitus i.a.)

Teollistumisen aikoihin myös perhe koki muutoksen. Modernin elämänmuodon yleistyttyä sekä hyvinvoinnin lisääntyttyä kehittyi vähitellen pienperheen muoto, jota on totuttu pitämään varsinaisena perheenä. Perhepiiri irtaantui laajasta su-

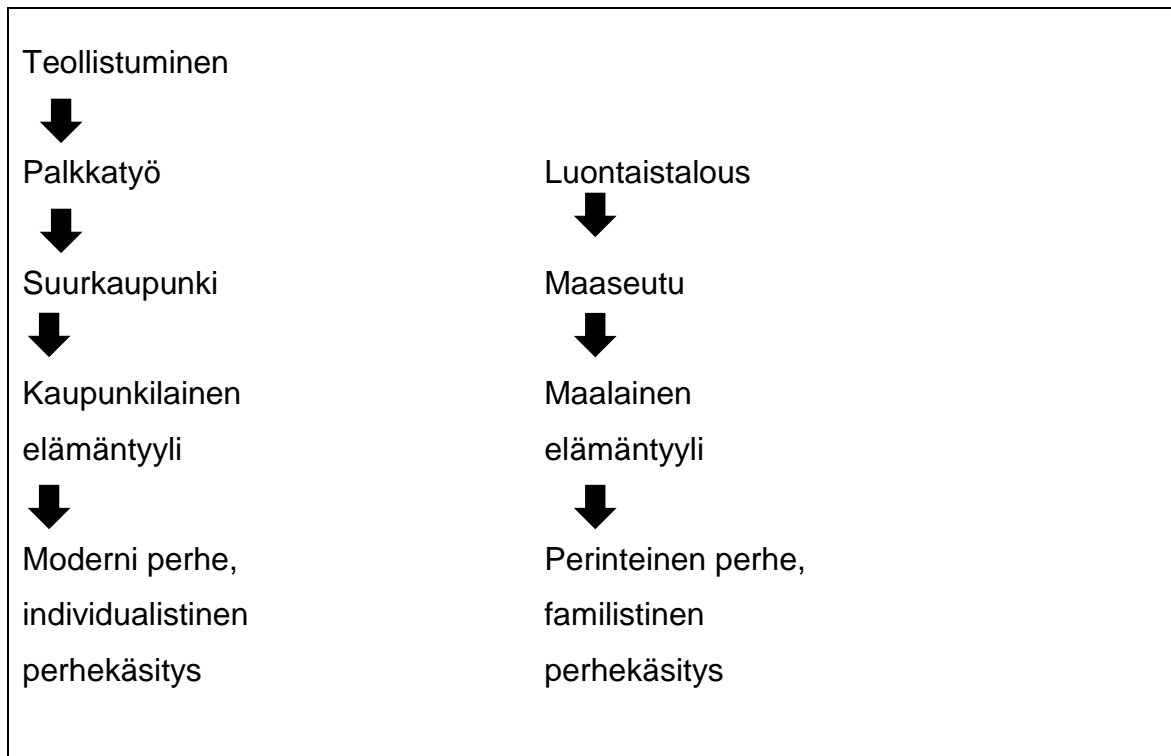
kulaisverkostosta omaksi yksikökseen ja sulkeutui omaan yksityisyyteensä. Biologisen yhteisyyden lisäksi yhdessä asuminen ja kotielämä määrittelivät perheen. Pidentynyt elinikä sekä lisääntynyt hyvinvointi pitivät perheen pitempään yhdessä, varsinkin koska avioeroihin suhtauduttiin kielteisesti. (Takala 1995, 9.)

Viimeisen sodan jälkeinen aika erottui perhettä koskevien muutosten suhteen. Tätä on yleisesti luonnehdittu myös voimakkaan muutoksen ajaksi. On väitetty, että perhe olisi joutunut juuri tänä aikana todelliseen kriisiin ja että se liittyisi samanaikaisesti voimakkaasti kiihtyneeseen yhteiskunnalliseen muutokseen. Yhteiskuntarakenteellista muutosta tarkasteltaessa elinkeinorakenteessa tapahtuneiden muutosten perusteella vuosien 1960-1975 välinen aika on nopean muutoksen ajanjakso. Vuodesta 1950 vuoteen 1960 maataloudessa työskentelevien määrä oli 21 prosenttia. Vuosina 1975-1980 se oli enää 12 prosenttia. Suomi kaupunkilaistui vuosina 1960-1975. Tämän ajanjakson aikana voidaan ajatella perheenmuutoksellekin otollisen olosuhteiden syntyneen. Elinkeinorakenteen nopea muutos merkitsi myös muuttoliikkeen vilkastumista. Sukupolvet jotka olivat syntyneet vuosina 1940-1950, muuttivat toisen maailmansodan jälkeen maalta pois vilkkaimmin. Heidän muutto tapahtui vuosina 1955-1965, aiemmin muutto maalta ei ollut vilkasta. (Jallinoja 1984, 76–77.)

Postindustrialismin ajan tietoyhteiskunnassa perheiden ilmenemismuodot alkaivat jälleen vaihdella, kun avioerot ja uudelleenavioitumiset lisääntyvät rajusti. Uusperheiden yleistyminen merkitsee sitä, että perhepiiri laajenee uudelleen mutta ei niinkään verisukulaisuuden suuntaan kuin entisiä ja nykyisiä avo- ja aviopareja yhdistäviksi verkostoiksi. Postmoderniin kehitysvaiheeseen siirtyminen on merkinnyt sitä, että yhteiskunta muuttuu monilla alueilla nopeasti. Tiedot, käsitykset sekä normit vanhenevat nopeasti. Vanhat perhe-elämää koskevat käsitykset postmodernissa maailmassa eivät enää toimi. (Takala 1995, 9, 25.)

Teollistumisen ei sellaisenaan ymmärretä aiheuttaneen perheen muuttumista. Tärkein tässä suhteessa oli palkkatyön merkityksen kasvu mikä taas johti elämäntyylin ja katsomuksen muutoksiin. Tällöin vastakkain asettuvat luontoistalo-

us sitä vastaavine elämäntapoineen sekä käsityksineen ja palkkatyöhön perustuva talousjärjestelmä sitä vastaavineen elämäntyyleineen sekä katsomuksi-
neen. Edellisessä on perheen ymmärretty olleen olennaisimmin ihmisen elä-
mään vaikuttanut yhteisö, kun jälkimmäinen nosti yksilön esiin keskeisellä taval-
la. Luontoistalouden elämänmuodon näyttämönä on ollut maaseutu ja palkka-
työn elämänmuodon näyttämönä suurkaupunki. (Jallinoja 1985, 32.)

Kuvio 1. Perhekäsitysten taustatekijät (Jallinoja 1985, 33)

6 VARAISOVANHEMMUUDEN KÄSITE

Marjatta Marin (2002) mainitsee artikkelissaan Yhteiskunta ja hyvä vanheneminen Csikszentmihalyin (1992) mukaan kuvaamassa merkityksessä, että isovanhemmus on amatööriyttä. Sanan alkuperä korostaa ihmisen toiminnan synnyttämää kokemusta enemmän kuin suoritusta. Toimintaan voidaan sisällyttää isovanhemmussuhteessa huolenpito tulevaisuudesta, arvioiva katse nykyisyyteen sekä menneisyyden arvostaminen. Isovanhempien toiminta ei pyri tuottavuuteen eikä suoritukseen, joiden kautta nykyajan suhteita usein tarkastellaan. Keskeistä on toiminnan kokemuksellisuus isovanhemman ja lapsenlapsen osalta. Tällainen isovanhemmouden piirre luo isovanhemmudesta suuren voimavaran isovanhemman ja hänen perhekuntansa ja yhteiskunnankin kannalta. (Marin 2002, 112 – 113.)

Isovanhemmuus on sukupolvisuhde, heidän tehtävänä on ylläpitää elämää sekä huolehtia uudesta sukupolvesta. Suhteet lapsiin sekä nuoriin ovat tärkeitä ja antavat elämään lisäväriä. Sukupolvisuhde ei perustu omien geenien jatkumiselle, vaan sukupolvien ketjulle. Uusia sukupolvia tulee esiin, he ovat aina elämänsä alussa haavoittuvia ja avuttomia. Isovanhemmat ovat osa suomalaisten lasten sosiaalista pääomaa. Sosiaalinen pääoma tarkoittaa kaikkea sitä toimintaa, jota on ihmisten välillä. Ennen kaikkea se on luottamusta, luottamusta ihmisyyhteisöjen toimintaan sekä ihmissuhteiden kantavuuteen ja huolenpitoon. Sosiaaliset verkostot, perhepiiri ja ystävyys-suhteet ovat tärkeä osa luottamuspääomaa, isovanhemmat ovat juuri tätä sosiaalista pääomaa, he ovat osana lasten suhdeverkostoja. (Taipale 2002, 59, 259–260.)

Kaikilla ei kuitenkaan ole lapsia tai lapsenlapsia. Yksi tapa on nähdä tilanne laajentamalla isovanhemmouden idea koskemaan yhteiskunnallista isovanhemmoutta, isovanhempi- iässä olevien vastuunottoa nuoremmista sukupolvista riippumatta siitä, ovatko he keskenään sukulaisia. (Marin 2002, 113.) Jotkut isovanhempi- ikäiset sijoittuvat sijaisvaarin – tai mummon paikalle. Esimerkiksi päiväkodeissa, kouluissa tai harrastuspiireissä tarvitaan isovanhempi- ikäisiä jotka hoitavat isovanhemman tehtävää, välittävät perinteitä, ohjaavat ja leikkivät

lasten kanssa sekä lukevat heille satuja ja auttavat läksyissä. Sukupolvien ketju voi toteutua monellakin eri tavalla. Biologinen perimä ei ole ainoa keino isovanhemmuuteen. Sukupolvien ketjun voi nähdä laajempaan kuin pelkästään biologisen perimän jatkeena. Kysymys on lähinnä asenteista, rakkaudesta ja välittämisestä. (Ijäs 2006, 55–56.)

6.1 Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on kansalaisjärjestö, joka edistää lapsen oikeutta hyvään sekä onnelliseen elämään. Liitto työskentelee tämän oikeuden toteuttamiseksi yhteistyössä monien eri tahojen kanssa. Se on kaikille avoin kansalaisjärjestö, joka edistää lapsen ja lapsiperheen hyvinvointia, lisää lapsuuden arvostusta ja näkyvyyttä yhteiskunnassa sekä tuo lapsen näkökulmaa päätöksentekoon.

MLL on Suomen suurin lastensuojelujärjestö. Liitossa on yli 92 000 jäsentä ja ympäri Suomea 565 paikallisyhdistystä. Paikallisyhdistysten toimintaa tukee 13 piirijärjestöä. Liitto luottaa kumppanuuteen, yhteistyötä tehdään koti- ja ulkomaisten järjestöjen, yhteisöjen ja verkostojen kanssa. Liiton keskustoimisto pitää yhteyksiä ministeriöihin, viranomaisiin ja järjestöihin, piirit ja paikallisyhdistykset paikallisiin tahoihin. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto rakentaa Suomen sekä lasten tulevaisuutta. Kenraali Mannerheim kutsui vuonna 1920 kansalaisia mukaan työhön, joilla parannetaan lasten oloja seuraavin sanoin ”Työn määränpäänä olkoon, et jok’ ainoa Suomen lapsi äidinkohdusta lähtien ja kautta koko kasvinaikansa saa oikeutetun osansa siitä hellyydestä ja huolenpidosta, joka yksinään voi laskea pohjan nuorten kehitykselle hyväksi ja hyödylliseksi kansalaisiksi”. Työ aloitettiin vaikeissa oloissa ja kurjuudessa, uskoen kuitenkin kansalaisten yhteistyöhön, valistukseen ja lisääntyvän tiedon voimaan. Suomessa oli kolme miljoonaa asukasta vuonna 1920, joista miljoona oli alle 15-vuotiaita. Suurin osa heistä kärsi puutteesta ja lapsikuolleisuus oli suurta, joka kymmenes lapsi kuoli jo vauvana. Sosiaalihuolto oli vielä tuolloin rakennus- ja korjausvaiheessa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, historia i.a)

Marsalkka Mannerheimin sisar, sairaanhoitaja Sophie Mannerheim perusti yhdistyksen vuonna 1917, joka pyrki auttamaan äitejä ja heidän lapsiaan. Sophie perusti äitien turvakodin Helsinkiin vuonna 1918, avustusraha saatiin Ruotsista. Samana vuonna hän kokosi työryhmän pohtimaan suomen lastensuojeluongelmia. Työryhmän suunnitelma oli laaja, siihen kuului muun muassa neuvola-verkoston luominen sekä erilaisten laitosten perustaminen. Tämän jälkeen perustettiin kansalaisjärjestö, johon kaikki voisivat kuulua. Liitto perustettiin 4.10.1920 ja nimeksi annettiin Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton toimintaa ovat mm. auttavat puhelin- ja nettipalvelut, jotka tarjoavat nuorille sekä vanhemmille mahdollisuuden tulla kuulluksi. Nuorisotyön ja kouluyhteistyön perusta on lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen, jota toteutetaan edistämällä lasten ja nuorten kuulemista ja osallisuutta sekä nuoruuden kunnioittamista ja suojelemista. Nuorisotyön tarkoituksena on nostaa nuorten itsetuntoa, tukea nuorten empatian kykyä ja tuoda esille nuoruusiän hyviä puolia. Liitto tarjoaa koululaisille ja nuorille aikuisille tukea ja mahdollisuuksia vuorovaikutukseen nuorten ja aikuisten välillä. Liitto haluaa tukea kouluja ja niiden kasvatustyössä sekä oppilaiden hyvinvoinnin turvaamisessa, heidän kouluyhteisön tärkeimpiä aiheita ovat koulukiusaamisen ehkäiseminen, nettiturvallisuus sekä ehkäisevä päihdetyö. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisyhdistysten lapsi- ja perhetoimintaa pohjautuu vapaaehtoistyöhön. Yhdistykset vaikuttavat paikallisesti järjestäen erilaista toimintaa kuten perhekahviloita, vertaistukiryhmiä, lasten harrastuskerhoja sekä tempauksia. Liitto tarjoaa myös tilapäistä lyhytaikaista lastenhoidtoa perheille. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a)

MLL:n piirijärjestöt tarjoavat mahdollisuuden yhdistyksille ammatilliseen ja seudulliseen tukeen. Ne järjestävät mm. koulutusta vapaaehtoistyöntekijöille. MLL:n keskusjärjestö puolestaan koordinoi valtakunnallisia toimintamuotoja sekä koulutuksia. Keskusjärjestö tukee ja kehittää piirien sekä paikallisyhdistysten toi-

mintaa monin eri tavoin. Mannerheimin Lastensuojeluliitolla on myös erilaisia kampanjoita sekä keräyksiä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a)

6.2 Kylämummi- ja kylävaaritoiminta

Aktiivisten ikäihmisten määrä maassamme lisääntyy lähivuosina. Heillä on paljon vuosien aikana kertynyttä osaamista ja voimavaroja, moni on halukas käyttämään elämäkokemustaan lasten ja perheiden hyväksi. Mannerheimin Lastensuojeluliiton suunta 2014 -asiakirjassa yhdeksi kehittämisen kohteeksi ja tulevaisuuden haasteeksi on nostettu eri sukupolvien välinen toiminta. Kylämummi- ja kylävaaritoiminta vastaa tähän haasteeseen. Se avaa uusia mahdollisuuksia sukupolvien yhteiselle kohtaamiselle sekä luo pohjaa yhteiselle kasvatusvastuulle ja kasvatuskumppanuudelle. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2007, 6)

Kylämummi- ja kylävaaritoiminnassa korostetaan yhteyttä yli sukupolvien ja ei-biologisten isovanhemmuuden merkitystä. Toiminnassa ne ikäihmiset, joilla ei ole lapsenlapsia, pääsevät kokemaan isovanhemmuutta sekä sen mukana tuomaa syvyyttä. Ei-biologisia isovanhempia voidaan kutsua esimerkiksi varaisovanhemmiksi, kylämummeiksi tai kylävaareiksi. Kylämummit ja kylävaarit ovat vapaaehtoistyöstä kiinnostuneita, luotettavia henkilöitä, jotka haluavat olla läsnä sekä antaa aikaa lapsille. Toimintaan mukaantulon kipinä onkin voinut olla löytää harrastus, joka laajentaa omaa läheisten verkostoa. Vapaaehtoistyö lasten kanssa on koettu mielekkääksi tavaksi ylläpitää omia erityistaitoja sekä jakaa omaa osaamistaan ja elämäkokemustaan muille. Vapaaehtoistyö pitää olla tekijälleen mielekästä, parhaimmillaan se tarjoaa haasteita ja mahdollisuuksia uuden oppimiseen. Tässä toiminnassa jo mukana olleet ovat todenneet, että vapaaehtoistyö antaa voimia ja tuo elämään uutta sisältöä. Heidän elämänlaatuun on kohentanut myös se, että on sitoutunut toimintaan sekä tuonut omia vahvuuksiaan ja voimavarojaan yhteisön käyttöön. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2007, 6, 8.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto kehitti ja kokeili sukupolvien välistä toimintaa vuosina 2003–2005 Pohjois- Savossa, Varsinais- Suomessa ja Keski- Suomessa. Näillä niin sanotuilla pilottialueilla toimintaan osallistuneita isovanhempia kutsuttiin varaisovanhemmiksi, varavaareiksi ja -mummeiksi. He toimivat päiväkodeissa, kerhoissa ja perhekahviloissa. Kokemukset osoittivat, että tällaiselle yhteisölliselle isovanhemuustoiminnalle olisi tarvetta laajemminkin. Varavaarit ja -mummit tekevät ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä toimiessaan aikuisen mallina, sylinä kuuntelijana ja keskustelijana. Kylämummi- ja kylävaaritoiminnan ensisijaisena tavoitteena on tutustuttaa eri sukupolvet toisiinsa ja saada heidät toimimaan yhdessä toisiaan tukien. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2007, 9.)

Tänä päivänä kylämummi- ja kylävaaritoimintaa on ympäri Suomea eri Mannerheimin lastensuojeluliiton paikallisyhdistyksissä. Etelä- Pohjanmaalla toimintaa on tällä hetkellä Vaasassa. Aarre Hannuksela toimii kylävaarina Vaasan kappelimäen päiväkodissa. Hän vierailee päiväkodissa kerran viikossa. Lastenhoitaja Tuula Aho mainitsee, että alalla on mieskato, pojille olisi todella tärkeää, että mukana olisi miehiä. (Pajakko 2009, 7–8.)

Kylämummi- ja vaaritoiminnasta on tehty opinnäytetyö keväällä 2010 Lahden ammattikorkeakoulussa, jossa kylämummit ja kylävaarit toimivat päiväkodissa. (Huikkonen, Sipura & Örn 2010, 42). Opinnäytetyön kyselyyn vastasivat yleisimmin päiväkodin johtajat, varajohtajat ja muutamat hoitajat. Opinnäytetyön johtopäätöksistä kerrotaan, että kyselyyn vastanneet olivat pitäneet tärkeänä isovanhempi- ikäisen ja lapsen välistä vuorovaikutusta, sen nähtiin rikastuttavan lapsen elämää sekä isovanhempi- ikäiset koettiin merkittäväksi malliksi lapselle.

Kylämummi- ja kylävaaritoiminnan tuomat edut lasten näkökulmasta mahdollistaa vuorovaikutuksen eri- ikäisten kanssa, se luo lapsille yhteyksiä isovanhempi- ikäisiin antaen heille lisäsylin, kuuntelijan ja keskustelukumppanin. He tuovat iloa lasten elämään, lapset saavat tietoa perinteistä ja siitä, miten ennen elettiin. Perheille toiminta lisää alueellista yhteisöllisyyttä, vahvistaa perheiden sosiaalisia verkostoja sekä rikastuttaa eri sukupolvien välistä kanssakäymistä. Kylämummien ja kylävaarien toiminta lisää heidän elämäänsä sisältöä, ylläpitää omia

taitoja ja virkeyttä, edistää mielenterveyttä ja ehkäisee yksinäisyyttä, lisää sosiaalisia suhteita ja tarjoaa mahdollisuuksia uuden oppimiseen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2007, 10.)

Toiminnan edut Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisyhdistysten näkökulmasta se virkistää toimintaa sekä aktivoi eri-ikäisiä ihmisiä mukaan toimintaan. Edut toimipaikkojen näkökulmasta, toiminta edistää lasten ja aikuisten hyvinvointia, mahdollistaa uudenlaisten toimintamuotojen ja näkökulmien kehittämisen, rikastuttaa toiminnan sisältöä, lisää työn mielekkyyttä, tuo vaihtelua ja vuorovaikutusta eri-ikäisten kanssa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2007, 10.)

Nurmon kappeliseurakunnan näkökulmasta toiminta on uudenlainen vapaaehtoistyönmuoto, jota voidaan tarjota tämän tyyppisestä vapaaehtoistyöstä kiinnostuneille. Toiminta virkistää seurakunnan toimintaa ja vapaaehtoistyötä sekä aktivoi eri-ikäisiä ihmisiä mukaan toimintaan.

7 TUTKIMUS JA KYSYMYS

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää tarvitaanko seurakunnan perhekahviloissa kylämummi- ja kylävaaritoimintaa. Kokeilujakson päätyttyä tarkoituksena oli myös saada selville syntykö toiminnalle tarve jatkaa. Toiminta oli uutta Nurmon alueella, eikä kaikilla ollut tietoa tällaisesta toiminnasta. Kokeilu luontaisesti käynnistettiin kylämummi- ja kylävaaritoiminta, jonka loputtua keräsin toimintaan osallistuneilta kokemuksia haastatteluilla.

Opinnäytetyössä haastateltiin kahta kylämummiä sekä kahta kylävaaria, neljä perhekahvilan työntekijää sekä kahdeksan äitiä. Kaikille haastateltaville esitettiin sama kysymys toiminnan tarpeellisuudesta ja tarpeesta jatkaa.

Kylämummi- ja kylävaaritoiminta on uutta toimintaa Nurmon kappeliseurakunnassa. Opinnäytetyön ja sen haastatteluaineiston pohjalta kiinnostavin kysymys on, että onko toiminnalle tarvetta. Kokevatko kylämummit ja kylävaarit toiminnan tarpeelliseksi omasta näkökulmastaan. Minkälainen kokemus syntyy perhekahviloiden työntekijöille vapaaehtoistyöntekijästä. Entä miten perhekahvilassa olevat vanhemmat ja lapset suhtautuvat kylämummi- ja kylävaaritoimintaan. Saadaanko toiminnasta kehitettyä kohtaamispaikka sukupolvien väliselle kohtaamiselle

8 OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSMENETELMÄ JA TOTEUTUS

Valitsin opinnäytetyöni tutkimusmetodiksi kvalitatiivisen lähestymistavan. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tähän kuitenkin sisältyy ajatus, että todellisuus on moninainen. Tutkimuksessa on hyvä ottaa huomioon, että todellisuutta ei voi pilkkoa moniin eri osiin. Tapahtumat muovaavat samanaikaisesti toinen toistaan ja on mahdollisuus löytää monensuuntaisia suhteita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään kohdetta tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara, 1997, 152.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen tyypilliset piirteet koostuvat seuraavista tekijöistä: Tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa sekä aineisto koostaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedon keruun välineenä. Tutkija voi luottaa enemmän omiin havainnointeihin ja keskusteluihin tutkittaviensa kanssa kuin mittausvälineillä, esimerkiksi kynäpaperi -testeillä hankittavaan tietoon. Tutkimuksessa käytetään induktiivista analyysia. Tutkijan pyrkimyksenä on paljastaa odottamattomia seikkoja. Sen vuoksi lähtökohtana ei ole teorian tai hypoteesien testaaminen vaan aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Tutkimuksessa suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ääni pääsevät esille, muun muassa teema-haastattelu on tällainen metodi. Tutkimukseen valitaan kohdejoukko tarkoituksenmukaisesti, tapauksia käsitellään ainutlaatuisina, aineistoa tulkitaan sen mukaisesti ja tutkimus toteutetaan joustavasti. (Hirsjärvi ym. 1997, 155.)

Kvalitatiivinen tutkimus terminä sisältää lukuisia merkityksiä. Se sisältää joukon lukuisia moninaisimpia tutkimuksia. Tämän opinnäytetyön toiminnallinen osuus koostuu fenomenologisesta tutkimuslajista. (Hirsjärvi ym. 1997, 153.)

Fenomenologinen erityistiede kokoaa kaikki tieteenalat, jotka tutkivat subjektiivista kokemusta. Sen käsitteellä halutaan tavoittaa kokemusten tutkimisen monitieteisyys. Fenomenologinen erityistiede on mahdollista jakaa useaksi tieteenalaksi siitä lähtökohdasta, mikä on elämäntilanne josta kokemuksia tutki-

taan. Synonyymi fenomenologiselle erityistieteelle on psykologia, se tutkii kaikista elämäntilanteisiin kuuluvista asioista kokemuksista. (Perttula 2005, 116.)

Fenomenologiassa tutkitaan kokemuksia. Metodi vaatii tutkijalta jatkuvaa perusteluiden pohtimista tutkimuksen eri vaiheissa esiin tulevien ongelmien yhteydessä. Tuollaisia tutkimuksen perustana olevia filosofisia ongelmia ovat ennen kaikkea ihmiskäsitys ja siitä millainen ihminen on tutkimuskohteena sekä tiedonkäsitys siitä, miten kohteesta voidaan saada tietoa ja millaista se on luonteeltaan. Fenomenologisessa ihmiskäsityksessä ovat tutkimuksen teon kannalta keskeisiä kokemuksen, merkityksen ja yhteisöllisyyden käsitteen. Tietokysymyksissä esiin tulevat ymmärtäminen ja tulkinta. Kokemus käsitetään laajasti ihmisen kokemuksellisenä suhteena omaan todellisuuteensa, siihen maailmaan jossa hän elää. Eläminen on kehollista toimintaa ja havainnointia, samalla koettua ymmärtävää jäsentämistä. Yksilön suhde toisiin ihmisiin, kulttuuriin ja luontoon ilmenee hänen kokemuksissaan. Kokemus syntyy vuorovaikutuksessa todellisuuden kanssa ja se muotoutuu merkitysten mukaan. (Laine 2001, 2, 26–27.)

Fenomenologia pitää tajunnallisen toiminnan sisimpänä intentionaalisuutta, ilman sitä ihminen ei olisi tajunnallinen olento. Intentionaalisuuden toinen merkitys voi olla mielellisyys. Molemmat sanat tarkoittavat tajunnallisuuteen kuuluvaa tapaa eli suuntautua johonkin oman toimintansa ulkopuolelle. Kun tajunnallinen toiminta on valinnut kohteensa, ihminen kokee elämyksiä. Elämyksissä kohde ilmenee jonakin ihmiselle. Todellisuus ei ole enää merkityksetön, vaan se tarkoittaa jotain. Fenomenologisessa erityistieteessä kokemusta pidetään suhteena. Kokemus sisältää tajuavan subjektin eli tekijän sekä hänen tajunnallisen toimintansa ja kohteen johon toiminta suuntautuu. Luontevaa olisi kutsua kokemusta erityiseksi suhteeksi, merkityssuhteeksi, koska kokemuksen rakenne on juuri tämä suhde. Se liittää tekijän ja kohteen yhdeksi kokonaisuudeksi. (Perttula 2005, 116–117.)

Kokemuksen tutkimisen tieteellisyyden lähtökohtana on objektiivisuus kohteen mukaisuudeksi ymmärrettynä. Eli miten hyvin tutkittavana oleva asia tavoitetaan

sellaisena kuin se tutkimuskysymysten kannalta todellisuudessa on olemassa. Empiiristä tutkimusosuutta edeltää tutkijan kiinnostus toisten ihmisten kokemuksiin sekä sen muotoilu mitä aihetta merkityksellistäviä kokemuksia tutkija haluaa ymmärtää. Tämän jälkeen on löydettävä ihmisiä, joiden elämäntilanteeseen sisältyy aihe, josta muodostuvista kokemuksista tutkija on kiinnostunut. Tutkimukselle välttämätöntä on tutkittavine halukkuus kuvata näitä kokemuksia tutkijalle. Ihmisiä pyytäessä mukaan tutkimukseen, on tutkijan puolelta eettisesti oikein kertoa heille, miksi juuri heidän kokemuksensa ovat tutkimisen arvoisia. Perttula kirjoittaa käyttävänsä tutkittavista kokemuksista ilmauksena elävä kokemus. Kokemus on elävä, koska se ilmentää tajunnallisuuden tapaa suuntautua oman toiminatansa ulkopuolelle, merkityksellistään suuntautumisen kohteena olevan aiheen. Kokemuksen eläväksi tekee sen rakenteellinen side elämäntilanteeseen. (Perttula 2005, 136–137.)

8.1 Aineiston hankinta ja analysointi

Opinnäytetyön aineisto kerättiin kylämummeilta ja kylävaareilta, perhekahvilan työntekijöiltä sekä perhekahvilassa olleilta äideiltä. Menetelmänä oli teemahaastattelu sekä puolistrukturoitu haastattelu. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluin nauhoittamalla. Teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Siinä on tyypillistä, että haastattelun aihepiirit ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. (Hirsjärvi ym. 1997, 197, 199.) Puolistrukturoidussa haastattelussa kaikille ovat samat kysymykset, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei ole, haastateltavat vastaavat omin sanoin (Eskola & Suoranta 2008, 86).

Haastattelutilanteen alussa kerroin, että haastattelu tehdään anonymisti ja että nauhoitettu aineisto jää vain minulle. Litteroinnin jälkeen haastattelut poistetaan nauhoilta. Kaikkien haastateltavien kanssa edettiin haastattelussa kysymysrungon mukaisesti. Haastatteluihin osallistuivat kaksi kylämummiä, kaksi kylävaaria, neljä perhekahvilan työntekijää ja kahdeksan sillä hetkellä perhekahvilassa ollutta äitiä. Kylämummeille ja –vaareille esitettiin samat kysymykset. Myös perhekahvilan työntekijöille ja äideille oli samat kysymykset, jotka ovat liitteenä

työn loppuosassa. Jokaisen haastattelukysymyksen alle liitettiin samaan kysymykseen vastanneiden vastaukset.

8.2 Toiminnan käynnistys

Idean kylänummi ja kylävaari hankkeeseen sain seurakuntamme diakoniatyöntekijältä. Hän oli eräässä tilaisuudessa kuullut, kun Nurmon asukaslautakunnan puheenjohtaja oli ilmaissut, että tämäntapainen toiminta olisi Nurmossa tarpeellista. Innostuin ajatuksesta ja aloin miettimään toimintaa tarkemmin. Olin yhteydessä Mannerheimin lastensuojeluliiton, Nurmon osaston puheenjohtajaan, mitä mieltä he olisivat tällaisesta toiminnasta. He lupautuivat yhteistyöhön mukaan. Olin yhteydessä myös Vaasan Mannerheimin lastensuojeluliiton piiriin, siellä on tälle toiminnalle oma koordinaattori ja hän tuli tapaamaan minua toiminnan käynnistäminen aloittamiseksi. Heiltä sain myös hyvät materiaalit toiminnan käynnistämiseen.

Materiaalin perehtymisen jälkeen aloin miettimään, miten saisin vapaaehtoisia toimintaan. Esittelin seurakuntamme diakoniakylätoimikuntien kokouksessa opinnäytetyön idean. Tilaisuuden jälkeen kaksi vapaaehtoista tuli kertomaan kiinnostuksensa toimintaan ja he lupautuivat mukaan. Diakoniatyön työharjoitteluni aikana olin mukana diakoniatöimikunnan kokouksessa, jossa esittelin ideani saaden toimintaan mukaan yhden vapaaehtoisen. Neljännen vapaaehtoisen sain mukaan siten, että hän oli itse ilmoittautunut vapaaehtoiseksi tämäntapaiseen toimintaan. Otin häneen yhteyttä ja hän innostui lähtemään mukaan.

Tapasin kaikki vapaaehtoiset yksitellen ja haastattelin heidät ennen toiminnan alkua. Tapaamisessa keskusteltiin vielä käytännön toimista ja valitsin heille sopivat toimipaikat. Yksi toimintaan mukaan lähtenyt vapaaehtoinen ei koskaan saapunut sovittuihin tapaamisiin eikä ottanut minuun yhteyttä. Hänen tilalleen kysyin uutta henkilöä, jonka arvelin olevan sopiva henkilö toimintaan. Hän suostui lähtemään mukaan. Tammikuun loppupuolella valitut aloittivat perhekahviloissa kylävaareina ja kylänummeina. Myös minulla ja vapaaehtoisilla olivat kuukausittaiset tapaamiset, joissa pääpaino oli heidän keskinäisellä kuulumisten

vaihtamisella. Kevään lopulla järjestin heille pienimuotoisen retken kiitokseksi mukana olost.

Toiminnalle haettiin myös rahoitusta Nurmon asukasyhdistykseltä, joka myöntää vuosittain erilaisille projekteille toiminta-avustusta periaatteella, että se hyödyttää Nurmon alueella asuvia asukkaita. Toiminnalle myönnettiin 800 euroa, avustusta haettiin 850 euroa.

8.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksessa pyritään tiedon luotettavuuteen. Laadullisen aineiston ja siitä tulkintojen avulla löydettyjen merkitysten sekä merkityskategorioiden luotettavuus riippuu kahdesta asiasta. Ensinnäkin siitä, miten ne vastaavat tutkimushenkilöiden ilmaisuissaan tarkoittamia merkityksiä. Toiseksi siitä, missä määrin ne vastaavat teoreettisia lähtökohtia. Laadullisen tiedon luotettavuudessa on ennen kaikkea kysymys tulkintojen validiteetista. Validiteetti merkitsee aineiston kohdalla aitoutta. aineisto on aitoa, kun tutkimushenkilöt puhuivat tai muuten ilmaisivat itseään samasta asiasta kuin tutkija oletti. Aineiston on myös oltava relevanttia ongelmanasettelun taustana olevien teoreettisten käsitteiden suhteen. (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1996, 129.)

Tutkimusta voidaan pitää luotettavana, olen tehnyt itse kaikki haastattelut nauhoittamalla, jonka jälkeen aineisto on litteroitu tietokoneelle. Tallennettu aineisto on kirjoitettu puhtaaksi sanatarkasti. Tutkimuksen luotettavuutta lisää myös se, että haastattelut tukevat teoriaa. Näiden yhtäläisyyksiä tarkastellaan johtopäätökset luvussa.

9 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustulokset koostuvat kylämummien ja kylävaarien, perhekahviloiden työntekijöiden sekä perhekahvilassa olleiden äitien haastatteluista.

9.1 Kylämummien ja kylävaarien haastattelut

Kysyessäni kylämummien ja kylävaarien odotuksista toimintaa kohtaan, eräs vastaajista ajatteli parantaa vanhempien ihmisten ja lasten välistä suhdetta omalla läsnäolollaan. Näin sukupolvien välinen kuilu olisi kapeampi. Kylämummit ja kylävaarit näkevät, että heidän vastuullaan on kertoa millaista oli ennen. Kylämunni mainitsee myös, että sukupolvien välinen ystävyys syntyy siten, kun lapsi kiipeää kylämummin syliin. Hän kokee sen luottamuksen osoituksena. Hän on myös valmis tukemaan, antamaan neuvoja ja rohkaisemaan vanhempia lasten kasvatuksessa. Kylävaari 2 on kirjoittanut odotuksistaan syvällisesti, että hän voisi kohdata kaikki samanarvoisina. Kohtaamalla ja huomioimalla lapset sekä vanhemmat, hän vaikuttaisi heidän hyvinvointiinsa. Kylävaari antaa kaikille lapsille tasapuolisesti omaa aikaansa, olemalla läsnä. Toisaalta positiivista on se, että osalla vastaajista, ei ollut mitään odotuksia toiminnan suhteen. Jos syntyneet odotukset olisivat jäävät täyttämättä, olisi siitä seurannut pettymys, toimintaa ei ehkä olisi koettu mielenkiintoiseksi. Mikäli kylämummeilla ja kylävaareilla olisi ollut odotuksia, toimintaa olisi voitu ohjata odotuksien suhteen, siihen suuntaan mihin ne olisivat kohdistuneet. Esimerkiksi mitä he haluaisivat tehdä perhekahviloissa.

Tarkottaa vaaritoiminnasta? No, mitähän se ny olis ollu. Minä tykkään lasten kanssa olla, että en mä nyt sen kummempaa. Muuta kuin en oo ollu oikiasti vaari niin olihan se kiva leikkiä vaaria.
14.5.2010 Kylävaari 1

Mitä odotuksia? No en mä oikein yhtäkkiä, toisaalta mä oon aikaa jo ajatellu ennen ku ei oo mistään kylämummista puhuttukaan, niin mä oon ajatellu ku mä oon noita lapsia ja omia lastenlapsia tuonne päiväkotiin kuljettanu että täälä pitää olla jotaki vanhempiakin ihmisiä. Että tuota olla vaan läsnä, että en mä osaa muuta sanoa ja notta tenavat oppii näkemään, että on monen ikäistä ihmistä vanho-

ja ja nuoria, lapsia ja aikuisia ja miehiä ja naisia. 14.5.2010 Kylä-mummi 1

Alun perin pyydettiin tähän, niin heti olin, että ittellä on kolmesta lastenlasta, niin kokeilla vieraitten lasten kans niin, että pystyykö samaan ku samalla lailla kommunikoimaan ku omien lastenlasten kanssa. 20.5.2010 Kylävaari 2

No ei ollu oikeestaan ennakko- odotuksia kun en osannu oikein kuvitella mitä se on mutta mä lähdin sillä mitä te sanoitte, että (naurua) sielä vaan ollahan ja mennään tilanteen mukaan, että ei oikeestaan ollu odotuksia suuntaan eikä toiseen. 20.5.2010 Kylä-mummi 2

Kylämummi 1 ja kylävaari 2 ovat myös kirjoittaneet toiminnasta syntyviä toiveita ja odotuksia

Lapset saivat kontaktia myös vanhempaan sukupolveen, kaikilla ei lähipiirissä niitä ole. Millaista oli ennen vanhaan? Millaisilla leluilla leikitte? Eikö silloin ollut srk:n kerhoja, päiväkoteja ja eskariakaan? Tämän tapaisia kysymyksiä kuulen usein. Meidän sukupolven tehtävänä on kertoa kehityksen kulusta, tietenkin lapsen kehitystason mukaan, on sukupolvien ketju ja kuulua johonkin. Turvallisuuden tunteen luominen, syli- salaisuuksien kertominen, ystävyys, luottamus, yhdessä tekeminen, rohkaisu, kannustaminen yms. Rohkaisua myös vanhemmille, omat vanhemmat ovat parhaat vanhemmat omille lapsille, mutta tukea ja vinkkejä voi silti saada myös vanh. ikäpolvilta. Kaikki isovanhemmat haluavat hyvää lapsilleen ja lastenlapsilleen on oma mielipiteeni. neuvoillaan ja ohjeillaan, mutta nykyisten vanhempien tehtävänä on soveltaa ne nykykäytäntöön. Kylämummina haluan kokea lapsen luottamuksen, kun hän kapuaa syliini tai viereeni on yhtä kuin ystävyys. Kylämummi 1

Pystyisin olemaan omana itsenäni lasten ja perheiden kanssa. Huomioimaan kaikki samanarvoisina, katsomatta sukupuolta, sosiaalista asemaa, elämäntilannetta ym. Tällä tavoin pystyisin vaikuttamaan lasten ja perheiden hyvinvointiin. Mielestäni myös pystyä vastaamaan haasteisiin ja muutoksiin heti niitten vastaan tullessa. Kylävaari 2

Vapaaehtoisista kylämummeista ja kylävaareista yksi kertoi lähteneensä toimintaan mukaan, koska eläkkeellä oltuaan hänellä on aikaa. Toinen vastaajista kertoi lähteneensä mukaan, koska omat lastenlapset olivat jo isoja. Vastauksissa tuli ilmi se, mitä myös teoriassa. Vastaajat lähtivät mukaan vapaaehtoistyöhön, koska heillä on antaa aikaa. Toimintaan lähdettiin mukaan omasta mielen-

kiinnosta lapsia kohtaan. Pohtien myös sitä, että siitä voisi olla iloa, kun hän on mukana. Myös kylämummi- ja kylävaari toimintaan lähdettiin mukaan, koska omat lastenlapset ovat jo isoja, eivätkä niin vietä enää niin usein aikaa isovanhempien kanssa. Pientenlasten kanssa leikkiminen koettiin kivaksi, leikkiminen puolestaan virkistää vanhemman ihmisen mieltä. Ikäihmiset ovat virkeitä ja aktiivisia, eivätkä isommat lapsenlapset vietä aikaansa isovanhempien kanssa, vaikka isovanhemmilla olisi halua. Toiminnan kautta he voivat toimia jollekin muulle kylämummi tai kylävaarina.

No ku yks kiltti ievanan nainen kysyi, että lähtisitkö, mähän lähdin heti. Ja mikä on ievanan nainen niin ehkä se selekiää tässä. 14.5.2010 Kylävaari 1

No sen takia ku mulle ny tuli tuota aikaa ja mä jäin eläkkeelle ja mä ajattelin että nyt mulla olis aikaa, aikaa tota niin kokeilla minkälaista tää homma on. 14.5.2010 Kylämummi 1

Edellä mainittuun lisäksi Katja Näykin opiskelun ja haluan auttaa auttaa Katjaa opiskelussa ja toivottavasti tästä on jotakin hyötyä on. 20.5.2010 Kylävaari 2

”Mielenkiinnosta mä tykkään olla lasten kans ja tuota niin jos jotaki, jos sitä nyt sitten jollekki voi olla vähä iloa ja hupia. Mun mielestä on kiva pikkulasten leikkiä kun omat lastenlapset on jo vähän isoja, että se oli niin ku tälläanen itsekskin syy että, se voi olla ihan kivaa. 20.5.2010 Kylämummi 2

Vapaaehtoistyö seurakunnassa koettiin mielenkiintoiseksi. Kuitenkin vastaajista yhdellä nousi esiin se, että toimintaa ei lainkaan pidetty työnä, vaan lähinnä toiminnassa mukana olona. Vastaus kuulostaa helpottavalta, koska olen itse ollut pyytämässä toimintaan vapaaehtoisia. Kylämummi tai kylävaari ei ole ollut työntekijänä perhekahvilassa, vaan nimenomaan läsnäolijana, kanssakulkijana lapsille ja vanhemmille. Kylävaarin vastauksessa, hän on saanut olla lapsen tasolla, mikä voi olla haastavaakin vanhemmalle ihmiselle. Ehkä se kuvastaa sitä, että toiminnassa ollaan oltu tosissaan mukana. Vastaajista kaksi ovat olleet seurakunnan vapaaehtoistyössä mukana aikaisemmin.

No ihan mielenkiintoiseksi. Kiva, sai olla lapsen tasolla jota mä pyrinkin olemaan aina itteksi oikiasti. (naurua) 14.5.2010 Kylävaari 1

No mä oon ollu toisis vapaaehtoistoiminnois mukana jo jonkun aikaa että siinä mieles oli ihan tuttua. Että ei ollu kynnystä tulla että mä oon diakoniakylätoimikunnas ollu, kuinkahan ny sanois, no vuosi-kausia kuitenkin. 14.5.2010 Kylämummi 1

Kaikki vapaaehtoistyötä seurakunnassa teen niin se on minusta itsestä lähtöisin ja viimeisinä vuosina on kyllä sitte tullu pyyntöjä, että tuutko tekemään jotakin ja pyrin siihen, että jos mulla muuta menoa ei oo niin aina mä pyrin lähtemään mukaan, se on ku on eläkkeellä ja aina aikaa löytyy sen verran ja niistä on jostakin syystä vapaaehtoistyöntekijöistä on pulaa. 20.5.2010 Kylävaari 2

No oikeestaan mä en sitä kokenu minään vapaaehtoistyönä se oli vaan sellasta mukana olemista ihan miellyttävää ja luontevaa ja en mä sitä niin ku työnä ehkä en mä tiedä jos mä en osannu sitä ottaa oikein mutta en mä kokenu sitä työnä nimenomaan, se oli vapaaehtoista mukana olemista. 20.5.2010 Kylämummi 2

Toiminnasta syntyneet odotukset olivat vastaajilla täyttyneet. Toimiminen pienessä ryhmässä edesauttaa sitä, että oppii tuntemaan lapset ja vanhemmat. Lapset oppivat myös tuntemaan kylämummin ja kylävaarin. Yhdellä vastaajalla odotukset olivat jopa yllättäneet, että hän pääsi hyvälle kommunikointitasolle lasten ja vanhempien kanssa. Vastauksissa olisi kuitenkin voinut tulla esiin se, että odotukset eivät olleet täyttyneet tai olisivat jääneet vailinaiseksi. Tällöin toimintaan olisi saanut uutta näkökulmaa.

No kylläpä, kyllä sai olla lapsellinen. 14.5.2010 Kylävaari 1

Joo kyllä vastas, vastas ihan oikeesti odotuksia, mutta niin ku se ryhmä on aika pieni jotta, niin varmaan olis enemmänkin hyötyä kaikille, kaikille osapuolille jos olis isommat ryhmät. Että tuos tietysti on hyvä ku se, että oppii tuntemaan kaikki, tenavatkin oppii tuntemaan ja jotenkin ajattelis, että olis enemmän hyötyä, jos olis isompi ryhmä. Mutta ihan mukava juttu. 14.5.2010 Kylämummi 1

Tämä projekti, mikä oli niin se ylitti hämmästyttävällä tavalla kaiken, mitä mä niin ku odotin. Mä pystyin ja totta kai toinen osapuoli on äidit ja lapset ja etupäässä lapset, niin niitten kans pääs niin ku siihen hyvään kommunikaatioon ja huomaa, että monelle oli tarpeen, mikä oli todella hyvä asia, että tällanen on tehty ja toivottavasti se jatkuu. 20.5.2010 Kylävaari 2

Joo niitä vähäisiä ajatuksia ja odotuksia mitä mä osasin kuvitella, kyllä se suurin piirtein varmaan sitä oli. 20.5.2010 Kylämummi 2

Toiminnan alussa sovittiin, että kylämummit ja kylävaarit vierailevat perhekahviloissa kerran kuukaudessa. Kylämummien ja kylävaarien toimiessa, he huomasivat itse, että se oli liian vähän. Heidän mielestään kuukausi on lapselle liian pitkä aika. Niinpä he sopivat perhekahviloiden työntekijöiden kanssa, että vierailivat toimipaikoissa useammin. Tämä osoitti myös tutkimuksen kannalta sen, että toimintapäiviä olisi pitänyt heti alussa sopia enemmän. Mikäli he olisivat vierailleet perhekahviloissa kerran kuukaudessa, ei toiminta ja sen tarkoitus olisi selkiytynyt lapsille eikä vanhemmille. Kun kylämummit ja kylävaarit olivat tavallaan tuttu näky lapsille ja vanhemmille, he oppivat tuntemaan heidät, joka taas parantaa kommunikointia. Toiminnan jatkumisen kannalta, on erityisen tärkeää, että kaikki osapuolet tuntevat toisensa.

Nyt en mä muista tarkaan, mutta neljä tai viis kertaa. Haastattelija: Koko kevään aikana? Niin, oli puhet sillon, että kerran kuussa, mutta mä innostuin että joka maanantai. Sitte piti jo toppuutella, elä nyt tuu joka maanantai (naurua). 14.5.2010 Kylävaari 1

Kerran kuukaudes mä kävin ja kävinkö mä yhden kerran ylimääräistä lainausmerkeis. Että noin kerran kuukaudes ja olisin käynyt useamminkin sielä oli ihan ajattelin käydä, mutta kun mulla oli sellanen lapsenhoitojuttu siinä, sivus niin mä en aina päässy, mutta niin, menin ne mitkä oli sovittu. 14.5.2010 Kylämummi 1

Pyrin käymään joka toinen viikko, kaks kertaa tais olla niin, että mä en ollu mukana, mutta siihen oli kyllä sellaset perustelut, että kyseinen kerhonohjaaja tämän hyväksyi. Pakkohan ei ollut lähteä, ku kerran kuukaudessa, sano mullenkin, että mä oon ollu joka toinen viikko, että enempi kuin olis tarvinukkaan. 20.5.2010 Kylävaari 2

Kävin kerran kuussa ja sovittiin etukäteen ne päivät ja minä kävin sitten kerran kuussa aina. 20.5.2010 Kylämummi 2

Kysyessäni kylämummeilta ja kylävaareilta, mitä he tekivät perhekahviloissa. Vastauksissa ilmeni, että pääasiassa he leikkivät lasten kanssa. Yhdessä leikkinen olikin paras tapa antaa aikaa lapsille. Äidit saivat juoda kahvin rauhassa, kun joku vieras leikitti heidän lastaan. Vapaaehtoistyössä on tärkeää, että vapaaehtoistyötä tekevä kokee olevansa toiminnassa tärkeä ja tarpeellinen. Esimerkiksi kylämummin vastauksessa hän kertoo olleensa apuna lapsen riisutamisessa, se on suuri apu äidille varsinkin, jos lapsia on useampia. Se on

myös luottamuksen osoittamista, kun äiti antaa lapsensa vieraan käsiin. Kylävaarin vastauksessa nousee esiin huomio, että isovanhemmat puuttuvat lapsen elämästä. Hän koki sen, kun lapset hakeutuivat hänen seuraansa. Kylävaari oli myös käynyt keskustelun lapsen kanssa, hänen pahasta olostaan. Keskustelun jälkeen, lapsen käytös oli muuttunut positiiviseen suuntaan. Kylävaari toimi lapselle ylimääräisenä korvana, lapsi ei välttämättä halunnut äidille kertoa pahasta olostaan. Kylämummit ja kylävaarit toimivat perhekahviloissa ylimääräisinä korvina ja silminä.

Leikittiin, ja leikittiin tietysti ja juotiin kaffetta ja mehua ja veinpä sinne sitte noita tommosia pomppupallojakin viiskytä kappaletta ja kylä ne sielä pyöritteli niitä joka kerta plaattialla ja heiteltiin ämpäriin. 14.5.2010 Kylävaari 1

Enimmäkseen mä varmaan tota niin niiden lasten kans leikin. Kun ne poijat oppi tuntemaan, niin sielä lattialla mä pääasias istuin ja istuin ja leikin. Mutta kyllä, kyllä tuli muutaman kerran äitien kans jotaki oikein oikein juttua, juttua tota niin lapsista ja perhe-elämästä ja odotuksesta ja semmosesta. 14.5.2010 Kylämummi 1

Leikkiminen, leivän syönti, ja loppuaikana se alako oll paljon sellasta määrätyn lapsen kans olemista ja tästä tuli huomaamaan sen, että vaaria ja mummia ei, ei voinu olla enää olemassakaan, tai sitten oli kaukana. Sen huomasi, että niillä todella oli tarve vanhemman ihmisen seurasta. Mutta totta kai pyrin siihen, että mä oon jokaisen kans ja kävin kysymys, että aina jotaki lapsilta ja mun mielestäni hyvin positiivisena asiana huomasin sen, että perhettä en tunne enkä asiaa sen kummemmin, mutta eräs tyttö, niin sillä oli vaan halu purkaa pahan olonsa. Sen jälkeen, kun tämän tytön kans puhuttiin ja keskusteltiin niin se muuttu täysin. 20.5.2010 Kylävaari 2

Juotiin tiestysti siä kahviakin (naurua) ja tuota niin sitten kun vanhempia tuli, niin jos oli kaks lasta niin mä kattoin jos mä voin olla avuksi siinä riisuttamisessa ja tai sitten ottaa toisen lapsen huostaan niin, että sillä tavalla auttaa. Ja sitten mä vähä koitin että kutka lapset on hiljaisia ja kenties ei uskalla mennä mukahan ja sitten jos leikit meni niin ku liian rajuksi sitten koitin keksiä jotaki vähän rauhoittavampaa leikkiä ja sitte mä leikin pikkuautoilla ja (naurua) dino-sauruksilla ja mitä sielä lattialla niitten kanssa ja jonkun, joskus luettiin jotakin kirjaa mutta ne ei niin ku oikeen jaksa niihin kirjoihin vielä keskittyä ja sitten taas poislähties sama juttu, että jos ku tarvitti, joku voi antaa vauvan hetkeksi syliin että saa puetuksi isomman ensi ja silleen. Että semmosta pientä, pientä, pientä passinkia. 20.5.2010 Kylämummi 2

Kysyessäni, mitä vapaaehtoistyö antoi omaan elämään, vastaukset olivat yllättäviä. Tunteet, joita toiminnan aikana koettiin, olivat vahvoja. Vapaaehtoistyö antoi elämään vaarinolontunteen, tarpeellisuuden tunteen, toiminta muodostui itselle tärkeäksi, se antoi mielekkyyttä. Yksi tärkeimpiä kokemuksia oli tunne, että on elämässä kiinni, kun on jäänyt työelämästä pois. Vapaaehtoistyö antoi myös ymmärrystä tämän päivän lapsiperheiden arjesta, siitä millaista se on. Myös muussa tutkimuksessa tulee esiin se, että vapaaehtoistyö on tekijälleen mielekästä ja hän kokee olevansa tarpeellinen. Vapaaehtoistyö tuo uutta sisältöä elämään, mikä lisää vapaaehtoistyötä tekevän hyvinvointia ja parantaa elämänlaatua.

No, sellasen lievän vaarinolontunteen, eihän tässä muuta ollu, muuta oikeestaan kaivannukkaan. Harrastuksia mulla tietysti on ja kokouksia ja yhdistyksen juttuja liikaakin ja laiskuuskin tota vaivaa mutta mutta mutta niin kuin tämä Hyllykamarikin niin se on, se on ollu ihan kiva. 14.5.2010 Kylävaari 1

No ainakin sen tietysti, että että tuntoo itensä tarpeelliseksi vaikka mä oon ny itteki mumma ja mulla on lastenlapsia kaikillahan ei sitä onnea oo tietenkään mutta että olis hyödyksi ja muillekin ja ainakin on siltä tuntunut kun äidit on niin kiitelly ja jaksaa tulla että aina siitä positiivista. 14.5.2010 Kylämummi 1

Joo jotkut asiat on sellasia mitkä missä niin ku käy ja mulla on kirkko yksi ja vaikka tämä kesti vähän aikaa tämä kylävaari homma mun kohdalla, niin niin se on vähän tuli samanlaiseksi, että jos sinne ei päässy silloin ku oli luvannu niin oli vähän kun kipeä kissa, että sinne, sinne niin ku todella halus mennä. 20.5.2010 Kylävaari 2

Kyllä se niin ku sellasta mielekkyyttä ja ja just sellasta mukana, että tuntee, että on elämässä kiinni nyt kun on työelämästä pois, niin jollaki tavalla lapsiperheitten arjenkin ymmärtäminenkin ja niin se on varmaan ihan terveellistä. 20.5.2010 Kylämummi 2

Toiminnan alkaessa sovimme, että tapamme kerran kuukaudessa. Tapaamisissa oli mahdollisuus keskustella toiminnasta. Kylämummien ja kylävaarien yhteiset tapaamiset koettiin pääsääntöisesti tärkeiksi juuri yhteisten kokemusten vaihtamisen kannalta. Tapaamisissa saatettiin myös saada vinkkejä toisilta, mitä he ovat tehneet omissa toimipaikoissaan. Tapaamisten tarkoituksena oli luoda mahdollisuus yhteiselle keskustelulle ja kysymyksille, joita oli tullut mieleen

toiminnan aikana. Vertaisryhmän merkitys on suuri niille henkilöille, jotka tekevät samaa työtä. Mielessä voi olla jokin askarruttava kysymys, joka voikin olla myös toisella henkilöllä ajankohtainen. Tapaamiset olivat yhteinen areena näille kysymyksille ja keskusteluille.

Eli kaksi kertaa, ja tuota no kai se tarpeellista oli en mä siihen muuta osaa sanoa. 14.5.2010 Kylävaari 1

Joo oli kyllä tota niin kiva tuota niin kokemuksia vaihtaa ja tota niin mä kyllä haluaisin kyllä laajempaakin että meitä oli ny vaan neljä niin. Mutta ehkä se onkin pienestä hyvä alottaa, sitte laajemmin tietää mihinkä kehittyä ja mistä olis hyötyä ja saada vinkkejä toisilta, toisilta paljon niin. Ja tämähän oli vasta alottelua, että en mä usko, että meidän tarttoo ny niin kauheen oppikirjan mukaan tai minäkään mennä, että mun mielestä se pitäis olla niin sanottua näkymätöntä toimintaa. Mumma ja paappa vaan on sielä ja on tarvittaes tukena, jos joku haluaa jutella tai leikkiä tai mitä tehdään. Että eihän ne saa olla sielä niin ku päätähtenä. 14.5.2010 Kylämummi 1

Tottakai sehän on, nää on hyvin tärkeitä ja yhdellä kurssilla oon ollu mukana ja sielä näistä kokoontumisista kerrottiin että, jos johonku porukkaan kuuluu, niin kuuluu myös kokoontua yhteen ja siinä oli esimerkkinä pärekoppa ja silloin kun se koppa tulee täyteen, niin silloin ihmisellä on raskasta. Ja jostaki syystä on on niin että on johonki täytyy purkaa sitä koppaa ja minä pidän tällaisia tapaamisia sellasina, missä sitten voi puhua ja jutella, mulla ei niin ku henkilökohtaisesti ollu yhtäkään yhtäkään sellasta, että mulla olis se koppa ollu täynnä, mutta todella hyviä nämä yhteiset palaverit. 20.5.2010 Kylävaari 2

Tarpeellisuudesta en tiedä mutta kivoja ne oli, että ihan oli hauska kuulla muiden kommentteja ja ja tuntua kuuluvansa johonkin niin kun ryhmään niin sanotusti. 20.5.2010 Kylämummi 2

Opinnäytetyön tutkimuskysymys oli, tarvitaanko seurakunnassa ja perhekahviloissa kylämummi- ja kylävaaritoimintaa. Kylämummit ja kylävaarit olivat sitä mieltä, että tarvitaan. Toimintaa tarvitaan äitien ja lasten näkökulmasta, mutta he olivat myös huomioineet, että toiminnasta oli apua myös perhekahviloiden työntekijöille. Suuremmissa ryhmissä he olivat työntekijän tukena ja apuna. Esimerkiksi yksi vastaajista oli kuullut työntekijän sanoneen, että ei ollut niin väsynyt kuin muina kertoina. Vastaus kertoo siitä, että kylämummeista ja kylävaareista oli ollut apua toiminnassa.

No varmaankin, varmaankin ja jos tää nyt sun opintohaaraan kuului niin, niin niin mikä jottei ja sä oot semmonen mukaansa tempaava näissä hommeleissa. 14.5.2010 Kylävaari 1

No kyllä nyt ainakin siltä tuntuu, mitä on nyt tämän kevättalven ollu, että niin että ne tykkää ja ne sanoo että aijaa sä oot taas tullu, että kiva ku tulit että, että varmaan siitä on hyötyä. Ja voi olla varmaan apua sille ohjaajallekin joskus, ainakin isos ryhmäs. Luulisin että on enemmän aikuisia silimiä sielä kattomassa. 14.5.2010 Kylä-mummi 1

Kommentoimatta mitenkään sitä mitä oon kuullu ja puhunu, mutta henkilökohtaisesti oon sitä mieltä, että se pitäis jatkua. Ja mulla tais olla niin, että mä olin sellasessa paikassa missä oli kaikista eniten siis lapsia ja totta kai äitejä, mutta lapsia vielä enempi. Ja sielä kyllä tuli huomaamaan, että tällaista todella, todella tarvitaan ja toivottavasti tämä jatkuu. 20.5.2010 Kylävaari 2

Mun on vaikea siihen vastata mutta mä jos mä nyt sitä mitä (--) sano, että hän ei oo ollenkaan niin väsyny niinä kertoina, kun mä oon ollu mukana, (naurua) että tuota mä luulen, että ohjaajallakin oli niin, ku tavallaan heidän työpainettansa vähensi. Ja tuota niin siinä mieles mä luulen, että se olis ihan kiva, kun olis kaksikin aikuista, et koska se niillä vanhemmilla, äideillä, niillä on kauhea keskenänsä puhumisen tarve. Ei ne ehedi kattua lapsia kun niistä on niin hauska jutella keskenään (naurua) aikuisten kans että.. 20.5.2010 Kylä-mummi 2

9.2 Perhekahviloiden työntekijöiden haastattelut

Työntekijän 1 ja työntekijän 2 haastattelu oli yhteishaastattelu, koska he toimivat sillä hetkellä työparina lapsi- ja perhetyössä.

Kysyessäni perhekahviloiden työntekijöiden odotuksista, yhdellä vastaajista nousi esille, se että kylävaari kohtaisi lapsen, jolla ei ollut vaaria. Sitä kautta toiminta palvelisi tätä ja muita perheitä. Vastaajan odotukset toiminnasta tämän suhteen, olivat korkeat. Yksi vastaajista oli avoimin mielin odotusten suhteen. Kahdella vastaajista ei ollut minkäänlaisia odotuksia, he odottivat toiminnan alkamista ja halusivat nähdä mihin suuntaan se etenee. Yllätyksenä ei tullut se, että työntekijöillä ei ollut mitään odotuksia toiminnan suhteen. Toiminta oli seurakunnassa uutta. Ihailtavaa on kuitenkin se, että perhekahvilan työntekijät läh-

tivät avoimin mielin toteuttamaan kylämummi- ja kylävaaritoimintaa. Heillä olisi ollut kuitenkin täysi oikeus kieltäytyä toiminnasta.

No mä lähädin siihen niin ku avoimin mielin, et mulla ei ollu kauheesti odotuksia sillä lailla, mutta että en mä osaa sanoa. 11.5.2010 Työntekijä 1

No, mä ajattelin niin että että semmonen odotus ehkä enemmänkin kun kaikilla ei oo sitä vaaria tai paappaa, että millä tavalla sitte niin ku tää palvelis näitä perheitä ja näitä lapsia ja sitten heidän kohtaamisiaan. Ja että se vois tuoda semmosta niin kuin paikata semmosta tyhjää tyhjää tilaa, niin ku sitten näille perheille ja näille lapsille että että tuota että odotukset oli sillä lailla niin ku aika korkealakin siihen nähden, että tuota mitä siitä sitten tulee ja minkä näköstä niin. Niin tuota mut meillä nyt sitten kuitenkin ilmeisesti oli niin, että olis ollu vaan sitte yks perhe, joka ei sitten ollukkaan enää loppuaikana ku kylävaari oli, jonka olis niin ku tarvinnu tätä kylävaaria oikeen ja odottivat. 11.5.2010 Työntekijä 2

Ei oikeestaan mitään, mä oon sanonu ihmisille, että katotaan mitä se tuo tullessaan, että ei oo ollu mitään odotuksia. 20.5.2010 Työntekijä 3

Odotuksia tota oikeestaan ei hirveesti, vähä niin ku mitähän se mahtaa olla ja katotaan sitten, mitä tilanne minkälaisia tilanteita syntyy ja mihin suuntaan se lähtee. Lähinnä sitä kautta, että toki sillä tavalla, että on kaksi kättä enemmän ja silmäparia ja korvia ja sitte ehkä ehkä jotenkin jotakin tiettyjä lapsia tai lasten kanssa jotakin pientä, ehkä tekemistä. Että se oli varmaan se jos jonkinäköstä odotuksia tai ajatuksia, millä tavalla se vois, mitähän vois tapahtua. Mutta muuten ei niin ku semmosia hirveitä, että täytyy kattoa koska uus juttu niin kattoa, mitä se tuo tullessaan ja mitä se tarkoittaa ja että, ei oikeestaa sen kummempaa. 20.5.2010 Työntekijä 4

Kysyessäni perhekahviloiden työntekijöiltä, miten he kokivat kylämummin tai kylävaarin perhekahvilassa. Vastauksista selvisi, että heidät koettiin iloisina ja sosiaalisina. Esimerkiksi kylävaari oli tuonut perhekahvilaan uutta näkökulmaa. Heidät koettiin oma-aloitteiseksi sekä apuna, positiivisina sekä aktiivisina. Vastauksissa olisi voinut myös tulla esiin se, että heidät koettiin aikaa vieväksi. Esimerkiksi toiminnan organisoinnin ja ohjaamisen lisääntymisenä.

No se toi sinne semmosta omaa uutta näkökulmaa ja sitten hänen persoonansa ku ajatellaan, niin hän oli iloinen, ja sosiaalinen ja lähestyvä ja tota jotenki sulautua jotenkin sinne mukavasti niin ku

joukkoon. Kun miettii, että (--) on niin paljon näitä äitejä ja lapsia, niin voi olla ensin vähän että mistä mä löydän itteni ja miettii, että kuinka mä kohtaan ja et se oli nii ku haasteellinen paikkana. Niin siihen nähden mä voin ajatella että tää vaari selvis hyvin siitä omasta tehtävästään. 11.5.2010 Työntekijä 2

Ja se oma-aloitteisesti niin ku keksii tekemistä, että niin keksi, että hän vois lukea niille satuja ja toi ne pallot sinne ja jutteli lasten kanssa. Se otti sen niin ku ihan 110 prosenttisesti sen homman niin ku haltuun ittellensä. 11.5.2010 Työntekijä 1

Mun mielestä se oli oikeestaan, niin ku hyvä asia että siitä oli apua. Ja sitten ihmiset, äidit jotka oli paikalla, niin mä tietysti ensimmäisenä niille esittelin, kuka hän on ja mitä hän tekee. Mutta sitte, ku porukkaa rupes tulemaan enemmän ja enemmän, niin ei sitä sitte varmaan tullu esiteltyä ja ja vähä niin ku katteli. Kai ne sitten vähä toisiltansa kyseli että että kuka tuo ylimääräinen (naurua) täällä oikeen on. Ja ensimmäiset, ensimmäisetkin kun tuli, niin ne saatto kysyä että missä (--) on, mitä on tapahtunut, että kun mä en ollu sielä, ku ei sattunu näkymään justiin siinä sitten niin mutta kyl mä koin sitten kokonaisuudessa, että oli mulle apua myöskin. 20.5.2010 Työntekijä 3

Erittäin positiivisena, kuten olen ennekin sanonut ja ja tuota niin. Oikeestaan se oli niin ku yllätys. Heti eka kerralla jotekin tietysti, kun ei tunne ihmistä, mutta tietää vähän jotaki asioita, niin sitä on jo ennakko-odotuksia tai semmosia tai semmosia ennakkoasenteita. Ja ja olin tosi ilosesti yllättynyt kuinka vapautuneesti ja ja niin ku valmis, oli valmistautunut siihen millä tavalla tulee eli kysyy semmosia asioita, mitkä on. Mitä on ite miettiny erityisiä, että mites mä tällasessa tilanteessa teen ja kuinka olis hyvä toimia ja näitä niin ku kyseli ja juteltiin yhdessä ja ja se että otti, se tilanne tuli niin luonnollisena ja semmosena hyvänä ja tosi aktiivinen ja ja tuntu että aikuiset ja lapset otti hyvin ja se oli kyllä ihan yllätti tosi positiivisuudellaan (--) joo ei oikeestaan. 20.5.2010 Työntekijä 4

Kylämummien ja kylävaarien toiminta koettiin perhekahviloiden työntekijöiden mielestä erittäin positiivisena. Heidän toimintansa oli vastannut positiivisesti työntekijöiden odotuksiin. Erityisesti pidettiin siitä, että he toimivat oma-aloitteisesti, he osasivat nähdä kuka kaipaap apua, he olivat läsnä sekä käytettävissä aina.

Kyllä vastas, kyllä vastas, että tuota ja yllättikin niin kun positiivisesti, että tuota justiin tämä hänen oma-aloitteisuutensa ja tämän uospäinsuuntautuneisuunsa. Että tuota laulo meille, sielä naisten-

päivänä oli, hän laulo ja kun hän tuli, niin hän saatto ovelta kurkata ja laulaa kaikille hyvää huomenta laulua ja että sillä tavalla toi niin ku iloa, levitti ympärilleen monella lailla. Että tuota niin kyllä vastas ja oikein hyvä idea. 11.5.2010 Työntekijä 2

Kyllä, mä ensin ajattelin vähä alussa että vois niin ku lukea lapsille kirjaaki. Mutta näin jotaki mutta muutamaa kirjaa siinä katteli lapsen kans, mutta niillä on niin kova se leikkimisen vietti, että ne koko ajan tulee ja menee ja kantaa tavaraa ja leikkikaveria, että semmosta niin ku sen tyyppistä, että ne haluaa kauheesti niin ku niin ku aikuisetkin, sitä kommunikointia toisten lasten kanssa. Ja samoin äitit, jotta se on niin hektistä tilannetta koko ajan. 20.5.2010 Työntekijä 3

Vastas kyllä eli just kun oli muutama kerta oltu, niin niin sillon tämä just, että osas nähdä, että kuka kaipa. Ja jotenki siirty huoneesta toiseen ja kävi niin ku ihan tavallan melkein jokaisen siinä lähettyvillä. Oli niin kun läsnä ja oli käytettävissä, jos joku uskalsi tai, tai nyppäs hihasta, että tehdäänkö tätä tai sitte niin että mun oli helppo myös sanoa, että käyppä kysymäs vaarilta. Eli se, se sitte itekkin tosin ehdotti ja otti lapsia huomioon että tehdäänkö tätä ja oli monen näkösessä mukana ja että huomasi sen kuinka tietyt pojat, niille se oli niin ku erittäin tärkeä juttu että jotenki aivan niin ku semmosia koskettavia kohtia ja näkymiä oli siellä että tosi tosi hyvä, että on niin ku erittäin tyytyväinen. 20.5.2010 Työntekijä 4

Toiminnassa täytyivät myös perhekahviloiden työntekijöiden omat odotukset odotettua positiivisemmin, ottaen huomioon sen, että aiemmin ei ollut niitä odotuksia toiminnasta. Myös perhekahviloiden työntekijöiden näkökulmasta toimintaa tarvitaan perhekahviloissa. Heistä oli suuri apu itse toiminnassa työntekijälle itselleenkin. Kylämummien ja kylävaarien rooli perhekahvilassa selkiytyi, kun he sopivat ja suunnittelivat yhdessä työntekijöiden kanssa, mitä he tekisivät. Vapaaehtoistyöstä saattaa innostua niin paljon, että haluaa osallistua toimintaan mahdollisimman paljon. Kaikkien kannalta on kuitenkin parempi, että vapaaehtoistyöntekijä ei uupuisi toiminnasta. On hyvä, että perhekahvilan työntekijät huolehtivat heidän jaksamisestaan, eivätkä edellytä kylämunneilta ja kylävaareilta osallistumaan joka kerta. Perhekahvilan työntekijät huomioivat myös sen, että kylämummien ja kylävaarien vierailu vain kerran kuukaudessa, ei palvelisi perheitä.

Joo, no kyllä sillä tavalla täytti, että tuota että vaikka me ny ei niin ku suunniteltu yhdessä kauheesti tai kyllä me vähä suunniteltiin ja

juteltiin, niin ku sitte aina mitä se vois olla se seuraava kerta ja mitä hän vois ajatella. Että käytiin tämmöstä keskustelua ja tota sillä tavalla täytyy myöskin, että hän ei ollu pois kertaakaan vaan oli niin ku joka kerta niin ku sovittiin ja tuota sitte mitä niin ku ajateltiin, mitä tehdään niin sitten toteutui ja yli senkin että siihen nähden täytyy kyllä ne odotukset ihan hyvin. 11.5.2010 Työntekijä 2

Se olis melkein halunnu useimminkin tulla että meidän piti toppuutella jo että älä ny aivan tartte joka kerta tulla, ettet väsy ittekin sitte. 11.5.2010 Työntekijä 1

No niin ku mä alus sanoin etä ei mulla ollu mitään odotuksia, niin kyllä ne silloin täytyy (naurua). Kyllä ne silloin kyllä täytyy, mulla oli vähän semmonen ehkä pikkusen kyyninenkin ajatus, että no kotohan mitä se tuo tullessaan. Se kuitenkin oli positiivista. 20.5.2010 Työntekijä 3

Kyllä tietysti jos oikein toiveitansa sais esittää niin, (--) kävi joka toinen, noin joka toinen viikko. Että ehkä joka viikko olis ollu liian raskas, että oli jotenkin hyvä systeemi, että mä mietin sitä, että jos se olis ollu kerran kuukaudessa, niin se olis niin kun mun ja sitä tilaa ja sitä kahvilaa, niin ei olis välttämättä palvelu niin hyvin kun tämä. Että hän ite ehdotti, että vosinko mä tulla käymään näin usein ja se sopi mun mielestä tosi hyvin. Että sillä tavalla se oli niin kun semmonen, jotenkin niin kun tietysti se henkilökemiakin että mitenkä sekin toimii. Että millä tavalla toinen toimii ja ite niin se tuntu että oikein hyvä ja varmaan jos ajattelis jatkuis niin kyllä se hyvin saman suuntaista olis. 20.5.2010 Työntekijä 4

Tarkasteltaessa perhekahvilan työntekijöiden näkökulmaa, voi todeta, että toimintaa tarvitaan perhekahviloissa ja siitä halutaan pysyvä muoto seurakuntaan. Vastaajista osa oli myös aistinut lasten vanhemmista kylämummien ja kylävaarien läsnäolon. Heidän läsnäolonsa koettiin ilmanpiirin tyytyväisyytenä. Perhekahvilan työntekijät ottavat jatkossakin innolla kylämummit ja kylävaarit perhekahvilatoimintaan mukaan.

Kyllä tarvitaan, ehdottomasti. Että toivottavasti tästä tulee semmonen, niin ku pysyvä muoto seurakunnassa. 11.5.2010 Työntekijä 2

Samaa mieltä. 11.5.2010 Työntekijä 1

Jaa, kyllä mä uskon, kyllä mä uskon, että se olis ihan hyvä. En mä, mä oikein mietin niin ku tarkemmin. Ei kukaan äiti oo erikseen sanonu, että olipa hyvä juttu. Mutta se niin ku niistä vaistos, että kun

tämä mummi meidän tapauksessa. Mummi niin oli lapsen kans ja jutteli siinä ja pelas ja katto, niin kyllä se äiti niin ku katto sivusilmällä, että oli ihan sellasta ilmettä, että tuo nyt on minun lapseni kanssa erityisesti. Että kyllä se niin ku kokonaisvaltaisesti tuo semmosta miksikä, mitenkähän sitä kuvata, semmosta tyytyväisyyttä siihen ilmapiiiriin, koska, koska tuota niin vanhemmathan niin ilman muuta tykkää siitä, että heidän lapsen kanssa on joku. Vaikka, vaikkei ny kokoaikaa oo, ei se oo tarkotuskaan, vaan se, että huomioi vaikka mäki. Mullakin on sellainen tyyli, mä huomioin kyllä kaikki, mutta vaikka huomioikin kaikki, niin sitte voi esimerkiksi jotaki erityistä mennä sanomaan, mutta se pitää tulla niin tutuksi se mummi tai paappa, että ne uskaltaa mennä sanomaan. Pitää olla sielä joukos ollu muutamia kertoja, jotta harvat lapset menee ihan ensimmäisellä kerralla sanomaan mitään. Mutta tuota niin kun se muutaman kerran siinä on ja vaikkei se niin ku alus tekisikkään mitään alus, niin se on läsnä, joilla on pieniä lapsia. Ne lapset kattoo niin ku muakin sillä lailla sivusilmällä vähä, että kellä tuo aina tuo sama tuos on, sille vois mennä sanomaankin jotaki. Että ne niin ku me aikuisetkin niin ensin tutkataan tilannetta ja silmäillään ja niin, niin ne lapsetkin tekee ihan samalla lailla. 20.5.2010 Työntekijä 3

Joo kyllä, ainakin mäissä, missä on yksin työntekijänä joutuu hoitamaan kaiken sen tarjoilusta sun muusta niin sen huomasi, kuinka paljon se helpotti sitä omaa ajankäyttöä ja ei tarvinnu semmonen, niin ku tuntu, että on kiire paikasta toiseen. Ja sitten taas menee, että siinä ei oikein ehdi sillä tavalla niin kun kohtaamaan sitten niitä, jotka tulee uutena. Se oli niin ku semmonen, että nyt pysty pikkusen paremmin pysähtymään ja luotti siihen, että toinen kattoo, että jos sielä toises huonessa on jotakin niin sitte osas, osas kattoo niin, niin ja tuli kysymään asioita. Että se helpotti niin ku paljon, paljon sitä ja kyllä mä luulen, mutta sitte tietysti, jos on pieni porukka niin varmaan(--). Sitte se ehkä oli hyvä, tämä kerran kuussa, että sielä ei välttämättä ainakaan nyt , nyt tarvinnu. Se on niin, niin vaikee jotenkin sanoa, että mikä on. Sitten se riippuu niin paljon ihmisestä ja siitä, siitä porukasta, että mitä, mikä siitä syntyy, koska se on ihan niin ku alotetaan viivalta ja sitte, sitten sen näkee. Että mutta ainakin tuola on tosi positiivinen olo ja musta tuntuu, että tietyt äidit, että kuinka ne oli melkein kyynel silmin kun lapsi kävi heilutuksessa, että hei hei (--) ja ja näitä tällasia tilanteita tuli ne tykkäs aivan hirvittävästi. Et kyllä se niistäkin aisti, että jotenkin oli. Kyselivät, että eikö nyt, että tuleeko vaari tänään, ai ei tullukkaan. Niin joo ja mä olin merkannutkin, että koska, niin, että ne osas kattoo sitte vähä. Et ihan selvästi odottivat ja, ja tuota niin, niin mä luulen, että siinä siinä on niin ku semmonen paikka, ainakin tuossa tilassa, on ollu kyllä paikallaan. Että vaikka ensi ajattelin, että kun on puhelias ihminen, et mitä siitä syntyy. Mutta sekin se oli niin ku tosi sopivaa, että ei ollu mitään tuota. Osas toimia itsenäisesti, että sillä tavalla on, oon tosi tyytyväinen, että jos vaan jatkuu. Niin seki tietysti, että kerran kuukaudessa, niin sekin helpottaa, että ne on semmosia ext-

ra kertoja sitten. Jolloin vois sitten järjestää ja miettiä vähä tarkemmin ehkä sitä, mitäs silloin tapahtuis. Tai olisko jotaki, esimerkiksi kirjan lukua tai jotain semmosta toisenlaista sitten, minkä vois sitten vähän kehittää. Mutta että ei se tuu miksikään rasitteeksi niin, että ei mitään esiintymisnumeroa sillä tavalla muuta. Vois vähän niin ku jotakin pientä ja toisaalta sitten on ollu sitte jotakin sattunut ehkä askartelua tai sitten enemmän ja on voinu sanoa, että pyydäppä pelaamaan tai heittelemään palloa tai jotaki tämmöistä pientä, mutta se, että otan vastaan jos, jos on innokkuutta ja halua. 20.5.2010 Työntekijä4

9.3 Perhekahviloiden äitien haastattelut

Äidit kokivat kylämunnit ja kylävaarit perhekahviloissa mukavina, koska he olivat antaneet lapsille huomiota ja olivat ottaneet lapsiin kontaktia. Äidit kokivat tärkeäksi sen, että myös heidän lasten kanssa leikitään ja pelataan. He pitivät myös siitä, että kylämunnit ja kylävaarit olivat olleet toiminnassa mukana, eivätkä vain ulkopuolisina. Eräs vastaajista koki kylävaarin läsnäolon ihanana asiana, heidän perheensä lapset tapaavat omia isovanhempia harvemmin. Vastaaja koki hyvänä, että hänen lapsensa sai kontaktia vanhempiin ihmisiin. Yhdessä vastauksessa tuli esille se, että miehen mallia pidetään hyvänä, koska lastenhoito on pääasiassa naisvaltainen ala.

Mun mielestä ottanut lapsiin hyvin kontaktia ja tota niin tullu kattoomaan leikkejä ja muuta ja jutellu lapsille paljon, mikä on mun mielestä ollu tärkeätä ettei oo vaan istunu reunas kattellen, vaan on tullu mukaan toimintaan. 3.5.2010 Äiti 1

Se on ollu tosi semmonen mukava, et se ei oo niin ku liikaa. Se on tuonu, se on kuitenkin tullu lasten kans, menny niille juttelemaan. Mutta se ei oo niin ku tuonu liikaa itteänsä esille, että lapset olis niinku pelänny sitä. Mun mielestä niin ollu tosi asiallinen. 3.5.2010 Äiti 2

No, mä oon ainakin tykänny, huomaa että niin ku on kaks pientä lasta tuossa ja vanhempi niistä on poika, niin se poika, varsinkin se, nauttii siitä aivan silmittömästi. Et se niin ku huomaa, että niin ku itellä, vaikka on omat vanhemmat ja miehen vanhemmat on elossa ja niitä näkee sen verran harvemmin, niin saa sellasen kontaktin vanhempiin ihmisiin. Mun mielestä se on aivan ihana asia ja huomaa, että muutkin lapset tykkää siitä, kun on joku, joka touhaa niitten kans tuola. 5.5.2010 Äiti 3

No ihan mukava, että tuota täällä kun yleensä naispuolista väkeä on, niin sitten on mukava kun mallia sitte miehestäki. 5.5.2010 Äiti 4

Illoinen, ottaa kaikki lapset huomioon, ja auttaa, ei oo mitään huonoa sanottavaa. 6.5.2010 Äiti 5

Tosi ystävällinen, auttavainen ja ihana. Että (...) on tykätty. 6.5.2010 Äiti 6

Kylämummi on ollut oikein mukava ja piristävä tänne kerhoon. 6.5.2010 Äiti 7

Mun mielestä se on ollu ihan mukava, mutta henkilökohtaisesti en oo paljon mummin kans mitään tehny mutta lapset on ainakin tykänny tehä mummin kans jotain. Tuota niin sellasille vielä enemmän joilla ei oo lähellä niitä omia mummia niin tulee kontaktia vanhempiin ihmisiin, se on mun mielestä niin ku hyvä asia. 6.5.2010 Äiti 8

Kysyessäni miten äidit kokivat vapaaehtoistyöntekijän, eli kylämummit ja kylävaarit perhekahviloissa. Vastajaat kokivat heidät mukavina. Heistä pidettiin, ja toimintaa pidettiin hyvänä asiana. Vastauksissa ilmenee myös se, että toimintaa toivottiin enemmän ja, että perhekahvilassa olisi ollut useampikin kylämummi tai kylävaari. Toiminta koettiin positiivisena, kylämummit ja kylävaarit miellettiin auttajina, esimerkiksi äidit olivat saaneet keskustella rauhassa, kun kylämummi oli leikkinyt lapsen kanssa. Toiminta palvelee myös äitien välistä sosiaalista kanssakäymistä.

No kyllä mä oon ainakin tykänny ja niin ku heti, kun mä kuulin siitä koko jutusta, niin tuli positiivinen mieli ja tuota niin niin. Ois voinu ajatella, että niitä ois voinu olla vaikka useampiakin, että ois ehtiny olla mukana siinä tenavien kans leikkimäs. Mutta tosiaan tykkäsin koko asiasta. 3.5.2010 Äiti 1

Me ollaan kyllä käyty täs lähestulkoon joka viikko, et mun mielestä se on hyvä juttu. Että se tuo semmosta miesnäkökulmaa, kun kuitenkin naisia pyörii niin paljo, että lapsille kiva. Se on ihan kiva että on yks mies mukana ja sitte tämmönen vanhemman, vanhempi edustaja. Että mä oon kokenu, että tosi hyvä juttu. 3.5.2010 Äiti 2

No mun mielestä tällaista pitäis olla niin kuin enemmänkin tarjolla. Just niin kun, en mä tiedä. Tää on tällanen uus juttu, niin kokemuk-

sena hyvä ja pitäis niin, kun saada enemmänkin sitä tuotua esille. Että ois ehkä niin ku useammin tavattavissa varavaari tai varamumma, kuka se nyt sitten on mutta. 5.5.2010 Äiti 3

No ihan positiivisia. Että tuota että niin en mä osaa sanoa. 5.5.2010 Äiti 4

Kyllä se on tuossa auttavana kätenä ollut. Mullakin täällä on kolme lasta mukana niin, auttaa pukemisessa ja riisumisessa, Ja en tosiaan kerkee kaikkien kanssa askartelemaan, niin kyllä se on, ottaa aina jonkun. 6.5.2010 Äiti 5

Kyllä se on ollu tosi positiivinen. Ihan kivaa, kun on ollut tuommoinen. On saanu niin ku jutella toisten äitien kun (...) on sitten leikitänyt. Että kyllä mä oon ainakin tykänny. 6.5.2010 Äiti 6

No, kyllä se niin ku hyvä on ollu. 6.5.2010 Äiti 7

No ei se mitään erityisiä tuntemuksia oo herättäny. Mutta se on ihan, se on kivaa ja mukavaa kun on muitakin. Lapsilla on sitten joku, joka niitten kans pelaa ja leikkii, niin ku kokonaan lasten kanssa. Että, kun eihän tässä ohjaaja niin ku sillälailla lasten kans leiki, että valvoo ettei tuu niitä kauheita tappeluita. 6.5.2010 Äiti 8

Perhekahvilan äideiltä kysyessäni, tarvitaanko tällaista toimintaa perhekahviloissa. Kaikkien vastaajien mielestä, toimintaa tarvitaan ja he toivoivat toiminnalle jatkoa. Erityisesti perhekahviloissa toimintaa haluttiin jatkettavan. Kysyessäni, halusivatko äidit esimerkiksi kotiin kylämummi tai kylävaarin. Vastaajat olivat sitä mieltä, että eivät. Se, että kotiin ei haluta kylämummia tai kylävaaria kertoo siitä, että näillä perheillä on omat isovanhemmat elossa ja he asuvat lähellä. Perheet ovat tekemisissä omien isovanhempien kanssa.

No en osaa sanoa laajemmin perheiden kesken, kun lapsilla on omat isovanhemmat meillä vielä elossa ja vielä isovanhempien vanhemmatkin mutta täällä perhekahvilassa niin kyllä mun mielestä tällaista tarvitaan ja varmasti kun näille vanhemmille ihmisille mukavaa. 3.5.2010 Äiti 1

En mä näe et siinä mitään estettä olis, se on ihan tota niin niin ihan hyvä juttu, ei oo mitään negatiivista kyllä tullu esiin. Jatketaan vaan! 3.5.2010 Äiti 2

No kyllä näin perhekahvilassa se on ihan ok, on mun mielestä hyvä mutta sitte on niitä perheitä jossa ei oo isovanhemmat lähettyvillä, niin sitten niin ehkä sellaisis vois ehkä niin ku ajatella että vois käydä vierailemassa tai viedä pihalle leikkimään mutta näin ku ittellä kumminki asuu ne suhtkoht lähellä niin, että täälä ku näkee perhekahvilassa niin se tuo vähän iloa elämään, josta puhutaan monta päivää sen jälkeen. 5.5.2010 Äiti 3

No kyllä täälä tuota niin perhekahvilassa ihan hyvä ja miksei varmaan tuola kerhon puolella että ei silleen kaikilla oo välttämättä niitä vaareja sielä kotona niin on sitten. 5.5.2010 Äiti 4

Tarvitaan, tarvitaan auttavia käsiä ei oo koskaan liikaa. 6.5.2010 Äiti 5

No kerholle ainakin suosittelen kyllä täälä tarvitaan. Mutta perheisiin en välttämättä sillä lailla että voisin, mä en ainakaan ajattelisi että voisin ottaa mutta perhekerhoon kyllä, tääläkin niin paljon käy lapsiperheitä. 6.5.2010 Äiti 6

Kyllä täälä perhekerhossa ja varsinkin niille joilla ei ole isovanhempia lähellä. 6.5.2010 Äiti 7

Kyllä se on, se vois olla laajemminkin, sitten se mummo vois vieraila useamminkin kuin mahdollista se vois, vois olla kaks mummoo kuin että olis joku toinen viikko toinen ja ja joka toinen viikko toinen tai sitten paappa justiin, että tuota niin ei olisi semmosii, sellaisia on kuitenkin perheitä paljon joilla ei oo mummoja ja paappoja lähellä, joilla lapsilla ei ole sitä vanhempien ihmisten kontakteja sitten, omakohtainen, että omalla kohdalla että kun mummat ja paapat on lähellä niin (...) että tuota, että ja mitäs mä ny sanoisin, niille vanhemmilleki voi olla niin ku piristävää tavallaan kun ne on ihan pienten lasten kanssa että niin ku mummille ja paapoille sitte, että se voi olla toistekkin päin ei ainoastaan näille lapsille. 6.5.2010 Äiti 8

10 LOPUKSI

Lopuksi kerron opinnäytetyön johtopäätökset kylämummi- ja kylävaaritoiminnasta. Sekä pohdin opinnäytetyötä ja sen kulkua.

10.1 Johtopäätökset

Tutustuessani teoriaan minut yllätti se, että 1800-luvulta lähtenyt teollisuus on aiheuttanut sen murroksen yhteiskunnassa. Etenkin perheissä, että missä tilanteessa nyt ollaan. Entisaikojen suurperheet ovat historiaa, perhe asuu ja elää omaa arkeaan yhteisessä kodissa. Isovanhemmat eivät asu samassa pihapiirissä omien lastensa kanssa. Sukupolvien välinen kuilu on syvä. On kiinnostavaa, että miksi on tuotettu kylämummi- ja kylävaaritoiminta lapsiperheille. Sanotaan, että historia toistaa itseään. Ollaanko nyt siinä tilanteessa, että lapsiperheet alkavat kaivata sellaista aikaa, mitä heidän isoisovanhemmat ovat kokeneet. Palataanko jälleen historiassa taaksepäin jolloin sukupolvien välinen kanssakäyminen oli jokapäiväistä.

Kylämummi- ja kylävaaritoiminnan tarkoituksena oli selvittää, tarvitaanko tällaista toimintaa. Tämän opinnäytetyön tehtyjen haastattelujen pohjalta, kylämummi- ja kylävaaritoimintaan ollaan oltu tyytyväisiä. Toiminta on ollut pidetty sekä diakoniatyössä että lapsi- ja perhetyössä. Palaute on ollut positiivista ja siihen on suhtauduttu myönteisesti. Kaikkien haastattelun myötä johtopäätöksenä voidaan pitää, että toiminnalle on tarvetta perhekahviloissa. Perhekahvilaan saattaa tulla uusia perheitä, jotka ovat juuri esimerkiksi muuttaneet paikkakunnalle. Heidän lasten isovanhemmat ovat saattaneet jäädä kauemmaksi asumaan, eivätkä he tapaa niin usein. Toiminnan myötä lapset voivat yllä pitää kontaktia vanhempiin ihmisiin. Perhekahvila on avointa toimintaa, ei voida etukäteen tietää millainen perhe tulee perhekahvilaan.

Toisena tutkimuskysymyksenä oli selvittää, onko toimintaa tarve jatkaa. Kevään 2010 kokeilujakson päätyttyä kylämummit ja kylävaarit sekä perhekahviloiden

työntekijät ilmoittivat, että he haluavat jatkaa toimintaa myös syksyllä 2010. Tällä hetkellä toiminnassa ovat mukana kaksi kylämummi ja yksi kylävaari, toimintaan mukaan on tullut kolmas kylämummi, joka aloitti syksyllä 2010. Perhekahvilassa haastateltujen äitien haastattelujen pohjalta nousi esiin myös se, että miehenmallia kaivattaisiin toimintaan mukaan, kylävaarit ovat kovasti toivottuja toimintaan mukaan. Äidit jotka toivoivat kylävaareja toimintaan, heidän taustallaan saattaa olla, että heidän oma isänsä ei ole elossa tai he asuvat kauempana. Toiminnan jatkuvuutta ajatellen miehiä pitäisi saada toimintaan mukaan. Usein miehillä on korkeampi kynnyks lähteä tämäntapaiseen vapaaehtoistyöhön mukaan kuin naisilla. Syynä voi olla se, että naisille lasten hoivaaminen on luonnollisempaa kuin miehille.

Tällä hetkellä kylämummi- ja kylävaaritoiminta toimi neljässä eri perhekahvilassa. Tulevaisuutta pohtiessani olisi tärkeää, että toimintaan saataisiin lisää kylämummeiksi tai kylävaareiksi aikovia vapaaehtoistyöntekijöitä. He voisivat toimia kahdessa muussa perhekahvilassa. Toiminnan kannalta olisi tärkeää säilyttää jokaisella kylämummilla ja kylävaarilla oma perhekahvilansa. Näin yhteys työntekijöihin on saumatonta ja lapset vanhempineen oppivat tuntemaan kylämummit ja kylävaarit paremmin.

Yhtenä kehitysideana toiminnan jatkoa ajatellen olisi, että kylämummien ja -vaarien käynnit perhekahviloissa voisivat olla useammin kuin kerran kuukaudessa. Vierailut toimintaan voisi esimerkiksi olla aina joka toinen viikko. Kuukausi on lapselle pitkä aika ja siinä ajassa lapselta saattaa unohtua, että tällainen henkilö käy perhekahvilassa. Kahden viikon välein käynti on sopivan usein mutta sopivan harvasti, niin että kukaan ei rasitu toiminnasta. On kuitenkin ollut positiivisesti yllättävää myös opinnäytetyön tekijälle huomata, että kylämummeista ja -vaareista on ollut ihan konkreettista apua myös perhekahviloiden työntekijöille, ollen juuri ylimääräisenä silmä- ja käsiparina.

Toinen kehitysidea toiminnan jatkoa suunniteltaessa, voisi tuottaa jokaiselle osapuolelle oman kirjan. Kirjan voisi antaa uusille vapaaehtoistyöntekijöille, jotka haluavat toimia kylämummina tai -vaarina. Kirjassa tulisi ilmi mitä toiminta

on, ketä toimii sillä hetkellä kylämummeina ja kylävaareina sekä ohjaajien yhteystiedot. Perhekahvilan uusille lastenohjaajille tarkoitetussa kirjassa tulisi esille mitä tämä toiminta on, kuka kylämummi tai – vaari toimii missäkin perhekahvilassa sekä sen oman kylämummin ja – vaarin yhteystiedot. Perhekahvilaan tarkoitettu kirja koostuisi siitä, että tässä perhekahvilassa toimii kylämummi/ kylävaari, mitä toiminta on, kuka toimii sen paikan kylämummina tai – vaarina esimerkiksi valokuvan kera.

Toiminnan alkaessa oli mielenkiintoista luoda uusi ja erilainen yhteistyö diakoniatyön sekä lapsi- ja perhetyön välille. Työmuotojen kautta ihminen välittyy sinne lähimmäiseksi missä häntä tarvitaan. Seurakunnan vapaaehtoistyöhön tarvitaan uusia ihmisiä ja tässä toiminnassa on tarjota jotain uutta ja erilaista aktiivisille eläkeläisille.

10.2 Pohdinta

Opinnäytetyön aiheen kehittyessä ei oikein osannut ajatella miten laajasta toiminnasta on kyse. Nurmon alueella ei ole ollut vastaavaa toimintaa, joten se piti ensin saada käyntiin. Toiminnan jälkeen voin vasta tutkia onko kylämummi- ja kylävaari toiminnalle tarvetta perhekahviloissa. Kokeilu-aika oli vain viisi kuukautta, mutta jälkepäin ajateltuna kokeilu-aika olisi voinut olla pidempi. Esimerkiksi vuosi olisi ollut hyvä pituus toiminnalle. Vaikka Mannerheimin lastensuojeluliitto on aloittanut kylämummi- ja kylävaari toiminnan jo vuonna 2003, toiminnasta on hyvin vähän tutkimuksia ja materiaalia. Sitä olisin tarvinnut enemmän.

Mielenkiintoiseksi yllätykseksi teoriasta nousi esiin se, että miksi tällaiseen toimintaan on noussut tarve. Opinnäytetyön alussa en sitä vielä hahmottanut. Yhteiskunnan suuri kehitys on ihmisten aikaansaama ja hieno asia, mutta jostakin tuo suuri yhteiskunnan eteenpäin meneminen on verottanut, ja se on ollut perhe. Perhe rakenteena on menettänyt paljon. Entisajan suurperheistä nykyään on äidin ja isän muodostama ydinperhe, joka on pieni yksikkönsä suuressa maailmassa. Maatalousyhteiskunnan rapistuminen aiheuttaa sen, että ihmiset

ovat muuttaneet maalta kaupunkiin. Kaupunkilähiöissä naapuri jää aika tunteuttomaksi henkilöksi, häntä ei välttämättä edes nähdä. Tämän päivän Suomessa eletään aika itsekästä elämää ja rahan hankkiminen on liian suuressa roolissa tämän päivän yhteiskunnassa. Onko nykyajan ihmisillä kuitenkin herännyt jonkinlainen kaipuu siihen entisajan tyyliin ja tapaan elää.

Pohtiessani diakonin roolia vapaaehtoistyön ohjauksessa, rooli on haastava. Ihmiset ovat erilaisia ja heillä on erilaisia tapoja toimia. Diakoniatyöntekijänä on haastavaa liikkua siinä välimaastossa ja tunnustella sekä kuulostella ihmisiä, millaisia he ovat ja miten toimivat. Diakonin on myös arvioitava olisiko toimintaan mukaan tuleva juuri kylämunni- ja kylävaaritoimintaan sopiva henkilö. Työntekijänä tulisi myös huolehtia vapaaehtoistyössä olevien koulutuksesta ja virkistäytymisestä. Vapaaehtoistyön ohjaaja kulkee vapaaehtoistyöntekijöiden elämän rinnalla, jakaen heidän kanssaan heidän omat ilot ja surut.

Pohtiessani opinnäytetyötäni mitä tällä hetkellä tekisin toisin, mikäli aloittaisin toiminnan koko prosessin alusta. Kylämunni- ja kylävaaritoiminta voisi olla pidempi kesto kuin viisi kuukautta. Toiminnan tutkimisen kannalta toiminta-aika tulisi olla vähintään vuosi. Tällöin tutkijana olisin voinut olla itse havainnoimassa kylämunnien ja kylävaarien toimintaa perhekahviloissa. Kylämunni- ja kylävaaritoiminnan alkuun järjestäisin heille koulutuksen, esimerkiksi Vaasan Mannerheimin lastensuojeluliiton piiristä, jossa toiminta on aktiivista. Olisi ollut myös hyvä, jos kylämunneille ja kylävaareille olisi jaettu kirja tästä toiminnasta, mitä se on.

Toiveenani on, että kylämunni- ja kylävaaritoiminta jatkuisi pysyvänä muotona seurakunnassa. Toiminta saisi näkyvyyttä, ja sitä kautta diakoniatyö saisi uusia vapaaehtoistyöstä kiinnostuneita ihmisiä mukaan. Kylämunni- ja kylävaaritoiminta on osa nurmolaisen seurakunnan monipuolista toimintaa. Siinä huomioidaan koko ihmisen elämänsäkaari ”vauvasta-vaariin.”

LÄHTEET

- Eskola, Antti & Kurki, Leena 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Forsberg, Hannele 2003. Kriittistä näkökulmaa jäljittämässä. Teoksessa Perhe Murroksessa. Helsinki: Gaudeamus. 7–15.
- Harju, Ulla- Maija; Niemelä, Pauli; Ripatti, Jaakko; Siivonen, Teuvo & Särkelä, Riitta 2001. Vapaaehtoistoiminta seurakunnassa ja järjestöissä. Helsinki: Edita.
- Helander, Voitto 2006. Seniorikansalainen voimavarana. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Huikkonen, Tiina; Sipura, Anna & Örn, Tiina 2010. Kylämummi ja – vaari lapsen tukena päiväkodissa. Lahden ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Ijäs, Kirsti 2006. Ikääntyvän ihmissuhteet. Helsinki: Kirjapaja.
- Jallinoja, Riitta 1984. Perhekäsityksistä perhettä koskeviin ratkaisuihin. Teoksessa Elina Haavio-Mannila, Riitta Jallinoja & Harriet Strandell Perhe, työ ja tunteet. Juva: WSOY. 37– 110.
- Jallinoja, Riitta 1985. Johdatus perhesosiologiaan. Porvoo: WSOY.
- Juuti, Pauli 1996. Suomalainen elämänlaatu. Espoo: JTO-palvelut.

Keurulainen, Marita 1998. Elämää perheinä 1990-luvun Suomessa. Tampere: Tampereen yliopisto.

Kinnunen, Petri 1998. Hyvivoinnin ruletti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Kurki, Leena 2007. Innostava vanhuus. Helsinki: FINN LECTURA.

Koskiahho, Briitta. Vapaaehtoistyön ehdot ja edellytykset. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola Diaikonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 446, 448.

Laine, Timo 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola Juhani; Valli, Raine Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–43.

Latvus, Kari & Elenius, Antti 2007. Auttamisen teologia. Helsinki: Kirjapaja.

Lindfors, Helena (toim.) 2000. Perhekerhojen yhteisiin hetkiin. Helsinki: Lasten Keskus.

Lod, Erkki 2008. Suomalaisen ihmisen kehityksestä 1800-luvulta nykypäivään. Helsinki: Edico.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2007. Sukupolvet lapsuuden tukena, Opas Kylämummi ja – vaari toiminnan käynnistämiseen. Järvenpää: KA Järvenpää Oy.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto i. a. Tietoa MLL:sta. Viitattu 25.10.2010.
<http://www.mll.fi/ml/>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a. Historia. Viitattu 3.3.2010
<http://www.mll.fi/ml/historia/>.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a. MLL toiminta. Viitattu 3.3.2010
<http://www.mll.fi/mll/toiminta/>.

Marin, Marjatta 2002. Yhteiskunta ja hyvä vanheneminen: lähestymistapoja hyvän vanhenemisen yhteiskunnallisiin ehtoihin. Teoksessa Heikkinen, Eino & Marin, Marjatta (toim.) Vanhuuden voimavarat. Helsinki: Tammi, 89– 117.

Nurmon kappeliseurakunta i.a. Diakonia. Viitattu 22.11.2010.
<http://www.nurmonkappelisrk.fi/diakonia.html>

Nurmon kappeliseurakunta 2010. Lapsi- ja perhetyön perustoiminnan kuvaus.

Nurmon kappeliseurakunta i.a. Päiväkerho. Viitattu 22.11.2010.
<http://www.nurmonkappelisrk.fi/pvkerho.html>

Nätkin, Ritva 2003. Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.) Perhe murroksessa. Helsinki: Gaudeamus, 16–38.

Opetushallitus etälukio i.a. Ihminen, ympäristö ja kulttuuri. Viitattu 8.10.2010.
<http://www02.oph.fi/etalukio/historia/ihminen/mitente.html>

Opetushallitus etälukio i.a. Suomen historian käännekohtia. Viitattu 8.10.2010
<http://www02.oph.fi/etalukio/historia/suomen/voimistuu.html>.

Pajakko, Susanna 2009. Hän on meidän kaikkien Aarre. Ilkka- lehden Muru-liite, 7–8.

Paananen, Sinikka 1984. Perheen ihmissuhteet. Helsinki: Otava, 21.

Perttula, Juha 2005. Kokemus ja kokemuksen tutkimus: Fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa Juha Perttula & Timo Latomaa (toim.) Kokemuksen tutkimus. Tartu: Guttenberg AS. 115–162.

Rippstein, Katja 2008. Yhteisöllinen isovanhemmuus. Vanhustenhuollon Uudet Tuulet 6, 20.

Seta i.a. Perheitä kaikissa Sateenkaaren väreissä. Viitattu 23.11.2010.
<http://www.seta.fi/fi/setafi49.htm>

Sevon, Eija & Notko Marianne 2008. Perhesuhteiden omalakisuus. Teoksessa Eija Savon & Marianne Notko (toim.) Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press, 13 – 26.

Sipiläinen, Ilkka & Ylä-Soininmäki, Raimo 1993. Perheessä on voimaa. Helsinki: Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyön keskus.

Suomi, Asta & Hakonen Sinikka (toim.) 2008. Kuluerästä voimavaraksi. Sosio-kulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a. Diakonia Suomessa. Viitattu 21.1.2010.
http://www.evl.fi/kkh/to/kdy/diakonia_suomessa.html

Suomen ev. lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 1994:7. Eläköön perhe. Helsinki: Kirkkohallitus.

Syrjälä, Leena; Ahonen, Sirkka; Syrjäläinen, Eija & Saari, Seppo 1996. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä.

Taipale, Vappu 2002. Isoäitikirja. Helsinki: WSOY.

Takala, Pentti 1995. Kohti postmodernia perhettä – perhepolitiikan muuttuvat käsitykset. Teoksessa Linna, Riitta (toim.) Perhe. Tampere: Sosiaalipolitiikan laitoksen julkaisuja. 7–30.

Taskinen, Sirpa 1995. Perhe muuttuvassa maailmassa. Teoksessa Perhe, Linna, Riitta. Tampere: Sosiaalipolitiikan laitoksen julkaisuja. 3–6.

Veijola, Timo 2002. Diakonian juuret Raamatussa. Teoksessa Diakonian käsikirja, Helosvuori, Riitta; Koskenvesa, Esko; Niemelä, Pauli & Veikola Juhani (toim.). Helsinki: Kirjapaja, 13–34.

Yeung, Anne Birgitta 2003. Kirkko, vapaaehtoistoiminta ja sosiaalinen pääoma. Teoksessa Eila Helander Muutoksen tulkkina. Helsinki: Kirjapaja, 306–319.

LIITE: Haastattelurunko

Kylämummit ja kylävaarit

1. Mitä odotuksia sinulla oli toiminnasta?
2. Miksi lähdet toimintaan mukaan?
3. Miten koit vapaaehtoistyön seurakunnassa?
4. Vastasiko toiminta odotuksiasi?
5. Miten usein kävitte toimipaikassa?
6. Mitä teitte perhekahviloissa?
7. Mitä vapaaehtoistyö antoi sinulle elämään?
8. Miten koit vertaisryhmän tapaamiset? Olivatko ne mielestäsi tarpeellisia?
9. Tarvitaanko mielestäsi kylämummi- ja kylävaaritoimintaa?

Perhekahviloiden työntekijät

1. Mitä odotuksia oli toiminnasta?
2. Miten koit vapaaehtoistyöntekijän perhekahvilassa?
3. Vastasiko heidän toiminta odotuksiasi?
4. Täytyivätkö omat odotukset toiminnan suhteen?
5. Tarvitaanko mielestäsi kylämummi- ja kylävaaritoimintaa toimintaa?

Lasten vanhemmat

1. Minkälainen kylämummi, kylävaari on ollut?
2. Minkälaisia kokemuksia kylämummi, kylävaari on sinussa herättänyt?
3. Mitä ajattelet, tarvitaanko kylämummi- ja kylävaaritoimintaa esimerkiksi täällä perhekahvilassa tai kenties perheiden kesken?